

BELEIDS- EN UITVOERINGSREGELS
MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING
GEMEENTE HAARLEMMERLIEDE EN SPAARNWOUDE 2013

Halfweg, december 2012

Vastgesteld: 27 november 2012
Bekendgemaakt: 24 december 2012

Inleiding

Deze beleidsregels geven verdere invulling aan het in de gemeentelijke Verordening en besluit vastgelegde beleid.

De beleidsregels bevorderen dat de doelstellingen van de compensatieplicht, zoals in de Wmo geformuleerd, te weten zelfredzaamheid en participatie door burgers met beperkingen, ook daadwerkelijk gerealiseerd worden.

De kanteling

'De Kanteling' is een project van de VNG en het Ministerie van VWS, waarin gemeenten gestimuleerd worden om het compensatiebeginsel uit de Wmo zodanig vorm te geven, dat mensen met een beperking betere kansen hebben om volwaardig mee te doen aan de samenleving.

In "het gesprek", een open gesprek waarin samen met de persoon die compensatie behoeft een zo volledig mogelijke inventarisatie gemaakt wordt van zijn situatie, zijn mogelijkheden en onmogelijkheden, zijn wensen en individuele specifieke kenmerken en de problemen die om een oplossing vragen, wordt de ondersteuningsbehoefte van de burger in kaart gebracht. Op basis hiervan kan bekeken worden welke mogelijkheden er zijn om dit resultaat te bereiken met oplossingen die al voorhanden zijn, zoals eigen mogelijkheden, (wettelijk) voorliggende voorzieningen, algemene voorzieningen, algemeen gebruikelijke voorzieningen of collectieve voorzieningen. Daarna wordt duidelijk op welke punten nog individuele voorzieningen nodig zijn.

Uitgangspunt is de eigen kracht van mensen en hun mogelijkheden om zelfstandig en zelfredzaam te zijn. Wanneer de eigen mogelijkheden van inwoners ontoereikend zijn, heeft de gemeente de taak om het zelfstandig en zelfredzaam deelnemen aan de samenleving te faciliteren (compensatiebeginsel).

Voorgaande betekent dat het gesprek centraal staat bij de toegang tot voorzieningen. Dit gesprek moet leiden tot oplossingen voor de ondervonden belemmeringen, met als sluitstuk een beroep op de individuele voorzieningen uit prestatieveld 6 van de Wmo. De Wmo zelf, de Verordening, het Besluit en deze beleidsregels vormen de juridische basis voor de verstrekking van individuele voorzieningen.

Algemeen afwegingskader

Prestatieveld 6 van de Wmo betreft het verlenen van voorzieningen ten behoeve van het behouden van het zelfstandig functioneren of de deelname aan het maatschappelijk verkeer. Voorzieningen worden uitsluitend verstrekt wanneer het niet in iemands eigen vermogen ligt het probleem op te lossen. De eigen mogelijkheden en eigen verantwoordelijkheid komen daarom altijd aan de orde in het gesprek en bij de beoordeling van aanvragen.

Eigen mogelijkheden

Niet iedere beperking, psychosociaal probleem of chronisch psychisch probleem leidt tot een participatieprobleem. Door voort te bouwen op wat al behoort tot iemands normale levenspatroon, is er geen probleem dat om een oplossing vraagt. Bijvoorbeeld de huishoudelijke hulp die al aanwezig is.

Ook bij woonvoorzieningen speelt de eigen verantwoordelijkheid een grote rol. Als iemand een zekere leeftijd heeft en zijn badkamer gaat renoveren mag de gemeente veronderstellen dat hij - ook al zijn er nog geen beperkingen - rekening houdt met het gegeven dat hij ouder wordt. Dat betekent bijvoorbeeld dat de persoon in kwestie aan een douche moet denken in plaats van uitsluitend een bad.

Wanneer een persoon voorafgaand aan (het moment van beslissen op) de aanvraag zelf zijn problemen heeft opgelost door een voorziening aan te schaffen wordt geen voorziening op grond van de Wmo verstrekt.

Ondersteuning van en door mantelzorgers en vrijwilligers

Wanneer een participatieprobleem kan worden opgelost met ondersteuning door een mantelzorger of vrijwilliger, gaat dit vóór op de verstrekking van een voorziening. Bij de beoordeling of dit een geschikte oplossing is, moet rekening worden gehouden met de mogelijkheden van de mantelzorger of de vrijwilliger. Nadrukkelijk wordt rekening gehouden met de belangen van de mantelzorger en dreigende overbelasting. De aandacht hiervoor kan echter niet leiden tot 'eigen' aanspraken van mantelzorgers en vrijwilligers. Het gaat altijd om afgeleide aanspraken, gerelateerd aan de cliënt met het participatieprobleem. Een voorbeeld daarvan is de verstrekking van een eenvoudige transportrolstoel. Deze kan geschikt zijn voor de cliënt met beperkingen. Als de mantelzorger –als gevolg van een lichte beperking die op zichzelf geen compensatie behoeft- niet in staat is de rolstoel te duwen, is de oplossing niet geschikt en zal rekening worden gehouden met de omstandigheden van de mantelzorger.

Algemene en collectieve voorzieningen

Niet iedere vraag hoeft te leiden tot een aanvraag voor een individuele voorziening. In het contact met de cliënt zal er nadrukkelijk aandacht zijn voor de mogelijkheid van het inzetten van algemene- of collectieve voorzieningen. Dit zijn voorzieningen die al dan niet specifiek bedoeld zijn voor mensen met een beperking, snel en regelarm beschikbaar zijn en niet door het college zelf worden verstrekt of beheerd. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om een boodschappenservice of een klussendienst. Wanneer de algemene of collectieve voorziening voldoende oplossing biedt, kan hiernaar worden verwezen en zal er geen individuele voorziening worden verstrekt. Wanneer de algemene of collectieve voorziening slechts een gedeelte van het participatieprobleem oplost, kan aanvullend een individuele voorziening worden geboden.

Voorliggende voorzieningen

Anders dan algemene en collectieve voorzieningen hebben voorliggende voorzieningen een wettelijke basis. Het zijn voorzieningen waarop de cliënt een beroep kan doen. Daarom wordt de mogelijkheid om een beroep te doen op een voorliggende voorziening, als oplossing van het probleem, besproken. Voorbeelden zijn de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) of de Regeling Hulpmiddelen. Wanneer er een voorziening is op grond van een andere regeling die de beperkingen kan opheffen bestaat er geen aanspraak op een voorziening op grond van de Wmo.

Algemeen gebruikelijk

Algemeen gebruikelijke voorzieningen zijn voorzieningen waarover een met de aanvrager vergelijkbare persoon, ook los van de beperking, zou kunnen beschikken. Wat in een concrete situatie als algemeen gebruikelijk te beschouwen is, hangt af van de geldende maatschappelijke normen van het moment van de aanvraag. Algemeen gebruikelijke voorzieningen komen niet voor verstrekking in aanmerking. Volgens vaste jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep is een voorziening algemeen gebruikelijk indien aan de onderstaande criteria is voldaan:

1. de voorziening is niet speciaal bedoeld voor mensen met een beperking; én
2. de voorziening is in de reguliere handel verkrijgbaar; én
3. de voorziening is in prijs vergelijkbaar met soortgelijke producten.

Uitzonderingen op vorenstaande criteria zijn situaties, waarbij het gaat om:

- a. een plotseling optredende handicap, waardoor algemeen gebruikelijke voorzieningen eerder dan normaal moeten worden vervangen;
- b. de aanvrager heeft een inkomen, dat door aantoonbare kosten van de handicap onder de voor hem/haar geldende bijstandsnorm dreigt te geraken.

Er is geen uitputtende lijst van voorzieningen die algemeen gebruikelijk zijn, maar in ieder geval worden als algemeen gebruikelijk aangemerkt:

- tandem;
- fiets met lage instap, ligfiets;
- spartamet/tandemmet;
- elektrische fiets/tandem (al dan niet met lage instap) voor een persoon van 16 jaar en ouder;
- bakfiets, fietskar, aanhangfiets;
- personenauto en de gebruikskosten die daaraan verbonden zijn;
- auto-accessoires: airconditioning, stuurbevestiging, elektrisch bedienbare ruiten; trekhaak;
- eenhendelmengkranen;
- thermosstatische kranen;
- keramische of inductie kookplaat;
- verhoogd toilet of toiletverhoger;
- tweede toilet/sanibroyeur;
- renovatie van badkamer en keuken *;
- antislipvloer/coating;
- wandbeugels;
- zonwering (inclusief elektrische bediening);
- ophogen tuin/bestrating bij verzakking.

* Renovatie van badkamer en keuken:

De sociale woningbouw hanteert voor de renovatie van badkamer en keuken een termijn van 20 jaar. In de Wmo wordt het niveau sociale woningbouw als uitgangspunt genomen. Daarom wordt dit uitgangspunt ook gehanteerd bij de renovatie/aanpassing van badkamer en keuken. Bij een aanvraag voor een woningaanpassing van een badkamer en/of keuken wordt daarom rekening gehouden met de reeds verlopen afschrijvingstermijn. Dit betekent dat er naarmate de te vervangen voorziening ouder is, een korting op de financiële tegemoetkoming plaatsvindt. Per jaar komt vijf procent van de kosten voor eigen rekening.

Indien de te vervangen voorziening dus bijvoorbeeld 5 jaar oud is wordt 25% van de noodzakelijke kosten niet vergoed vanuit de Wmo.

Langdurig noodzakelijk

Als sprake is van langdurige beperkingen kunnen voorzieningen vanuit de Wmo worden verstrekt. Bij een kortdurende noodzaak zijn vaak andere oplossingen mogelijk, zoals de kortdurende uitleen in het kader van het Besluit zorgaanspraken AWBZ. Dat wil niet zeggen dat de grens van langdurig noodzakelijk op 6 maanden ligt. Deze wordt eerder bepaald door de vraag of het probleem blijvend is. Als iemand een probleem heeft dat 8 of 10 maanden zal duren maar daarna over zal zijn, mag er van worden uitgegaan dat geen sprake is van langdurige noodzaak. Dat geldt overigens niet bij een aanvrager die terminaal is. Als de levensverwachting 4 maanden is, is duidelijk dat het geen tijdelijk probleem is, maar een onomkeerbaar probleem is. Er moet dan uitgegaan worden van langdurige noodzaak.

Goedkoopst compenserende voorziening

De voorwaarde goedkoopst compenserend betekent dat de te verstrekken voorziening(en) allereerst het participatieprobleem adequaat moet compenseren. Zijn er meerdere oplossingen, dan wordt gekozen voor de goedkoopste (combinatie van) voorziening(en). Bij de afweging wat goedkoop is, wordt gerekend met de totale kosten over de te verwachten gebruiksduur. Zo kan het verstrekken van een individuele taxikostenvergoeding op jaarbasis goedkoper zijn dan het verstrekken van een autoaanpassing. Wordt echter rekening gehouden met de te verwachten gebruiksduur, dan kan het verstrekken van de autoaanpassing op lange termijn goedkoper zijn. Daarnaast kan ook rekening gehouden worden met zogenaamde macro-overwegingen, overwegingen die het gehele beleid en de consequenties betreffen. Collectief vervoer ontleent zijn besparingen vanuit de mogelijkheden combineren ritten te maken die de kilometerprijs naar beneden brengen. Het is dus in het belang van het systeem zo veel mogelijk gebruikers te hebben. Dus ook al is een individuele voorziening

goedkoper dan collectief vervoer, dan wordt toch collectief vervoer verstrekt omdat anders de basis van het collectief vervoer in gevaar komt.

Eigen bijdrage en eigen aandeel

Voor veel voorzieningen is een eigen bijdrage of eigen aandeel verschuldigd. Deze wordt berekend conform het gemeentelijke Besluit maatschappelijke ondersteuning. Per periode van vier weken is een bijdrage verschuldigd. De totale bijdrage is nooit hoger dan de financiële draagkracht of de totale kosten van de (bruikleen van de) voorziening.

Een eigen bijdrage of een eigen aandeel is wettelijk niet van toepassing wanneer de cliënt jonger is dan 18 jaar en wanneer het een rolstoel betreft. Op grond van het gemeentelijk beleid is verder geen eigen bijdrage verschuldigd voor:

- een sportvoorziening
- een collectieve vervoersvoorziening
- het bezoekbaar maken van een woning
- voorzieningen in algemene ruimten
- de financiële tegemoetkoming voor de kosten van verhuizing en herinrichting
- een voorziening die bedoeld is voor een persoon die in een AWBZ-instelling verblijft en daarvoor een eigen bijdrage Zorg met verblijf is verschuldigd.

Hoofdstuk 1. Vorm van de te verstrekken voorzieningen

1.1 Zorg in natura, financiële tegemoetkoming en persoonsgebonden budget

Artikel 3 van de Verordening luidt:

“Een individuele voorziening wordt verstrekt in natura, als (forfaitaire) financiële tegemoetkoming of als persoonsgebonden budget”

Een *voorziening in natura* is een voorziening die de gemeente voor de aanvrager regelt.

Artikel 6 Wmo bepaalt dat er een verplicht alternatief voor een individuele voorziening in natura geboden moet worden en wel in de vorm van een *persoonsgebonden budget* (PGB). Een PGB is een geldbedrag bedoeld om zelf een voorziening naar keuze mee aan te schaffen of hulp bij het huishouden mee in te kopen. Een PGB moet (achteraf) worden verantwoord.

Een *financiële tegemoetkoming* is een bedrag bedoeld om een individuele voorziening mee te realiseren wanneer deze naar zijn aard niet in natura kan worden verstrekt. Een financiële tegemoetkoming kan afhankelijk worden gesteld van het inkomen van de aanvrager of als *forfaitaire* financiële tegemoetkoming worden verstrekt.

Een financiële tegemoetkoming zal kostendekkend zijn. Wel is een eigen aandeel verschuldigd conform het Besluit. Een forfaitaire financiële tegemoetkoming is een bedrag dat los van de werkelijke kosten en los van het inkomen wordt vastgesteld. Het is dus geen kostendekkend bedrag en zal niet op het inkomen van de aanvrager worden afgestemd.

1.2 Het persoonsgebonden budget

Artikel 4 van de Verordening luidt als volgt:

- “1. Een persoonsgebonden budget wordt alleen verstrekt ten aanzien van individuele voorzieningen.*
- 2. Een persoonsgebonden budget wordt geweigerd indien er overwegende bezwaren bestaan, gelegen in de omstandigheden of de persoon.*
- 3. De omvang van het persoonsgebonden budget wordt afgeleid van de tegenwaarde van de in de betreffende situatie te verstrekken voorziening in natura.*
- 4. In afwijking van artikel 4, derde lid wordt de omvang van het persoonsgebonden budget lager vastgesteld voor hulp bij het huishouden die wordt geleverd door een persoon die niet werkzaam is voor een professionele zorgaanbieder.*
- 5. De toekenning, de voorwaarden, de omvang en de looptijd van het te verstrekken persoonsgebonden budget worden in een beschikking opgenomen.*
- 6. Aan de beschikking kan een programma van eisen worden toegevoegd waarin is aangegeven wat het resultaat is dat met de aangeschafte voorziening dient te worden bereikt.*
- 7. Het college kan kwaliteitseisen aan de voorziening stellen.*
- 8. Het persoonsgebonden budget wordt overgemaakt op een door belanghebbende opgegeven eigen rekeningnummer, tenzij hiertegen overwegende bezwaren bestaan.*

9. Een persoonsgebonden budget voor hulp bij het huishouden dient aangewend te worden in de periode waarvoor dit is betaald.

10. Het college kan onderzoeken of het persoonsgebonden budget besteed is aan het doel waarvoor het verstrekt is. De budgethouder is verplicht de daarvoor noodzakelijke stukken op verzoek van het college per ommegaande te verstrekken.

11. Na ontvangst van de in het vorige lid bedoelde bescheiden wordt door het college beoordeeld of er aanleiding bestaat het persoonsgebonden budget geheel of gedeeltelijk terug te vorderen of te verrekenen.”

Ad. 1 Persoonsgebonden budget voor individuele voorzieningen

Een PGB wordt alleen verstrekt ten aanzien van individuele voorzieningen. Voor algemene en collectieve voorzieningen wordt geen PGB verstrekt.

Ad. 2 Weigeren van een persoonsgebonden budget

Een PGB kan geweigerd worden wanneer iemand niet in staat is zijn financiële zaken goed te (laten) regelen of wanneer er een risico bestaat dat het geld niet besteed zal worden aan het doel waarvoor het verstrekt wordt, bijvoorbeeld vanwege een grote schuldenpositie. Ook wanneer iemand blijkt geeft of heeft gegeven dat hij zich niet houdt aan de regels van verantwoording, kan dit reden zijn om geen nieuw PGB meer te verstrekken of het PGB te beëindigen.

Het kan ook voorkomen dat bij een aanvrager met een zeer progressief ziektebeeld al op voorhand vast staat dat binnen niet al te lange tijd de te verstrekken voorziening vervangen zal moeten worden door een andere voorziening. Hetzelfde kan gelden voor de zogenaamde kindvoorzieningen. Deze situaties lenen zich niet voor een persoonsgebonden budget, omdat al vaststaat dat de voorziening maar een beperkte tijd bruikbaar zal blijven.

Ad. 3 Omvang van het persoonsgebonden budget

Lid 3 geeft aan hoe de omvang van het PGB bepaald wordt. Hierbij zijn twee mogelijkheden: Enerzijds het PGB voor woonvoorzieningen, vervoersvoorzieningen en rolstoelen, anderzijds voor hulp bij het huishouden.

a. Woonvoorzieningen, vervoersvoorzieningen en rolstoelen

Bij een PGB is de voorziening die de aanvrager in natura zou ontvangen uitgangspunt. De kosten worden afgeleid van de huurprijs die de gemeente zou moeten betalen voor de voorziening in natura. In het Besluit maatschappelijke ondersteuning Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude is de wijze van berekening verder uitgewerkt. In de huurprijs zijn bedragen voor onderhoud, reparatie en verzekering van de voorziening inbegrepen. In de huurprijs zal veelal sprake zijn van kortingen, omdat via een contract met een leverancier een grote hoeveelheid voorzieningen afgenomen wordt. Bij een voorziening waarvan de kosten niet kunnen worden afgeleid van de huurprijs, zal de hoogte van het PGB gebaseerd moeten worden op een offerte. In voorkomende gevallen dienen bedragen voor onderhoud en reparatie op de offerte te worden gespecificeerd en zullen deze worden meegenomen bij het bepalen van de hoogte van het PGB. De aanvrager van een PGB zal altijd zelf moeten zorgen voor een adequate verzekering van de aangeschafte voorziening.

b. Hulp bij het huishouden

Bij hulp bij het huishouden gaat het om de betaling van tijd aan dienstverleners. De gemeente legt de tarieven vast in het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

De gemeente kent twee tarieven: één voor hulp geleverd door een medewerker van een professionele zorgaanbieder en één voor hulp geleverd door een persoon die niet werkzaam is voor een professionele zorgaanbieder (de zogenaamde particuliere hulp).

Voor de bepaling van de hoogte van het PGB in het geval de hulp wordt geleverd door een medewerker van een professionele zorgaanbieder, wordt uitgegaan van het tarief dat de gemeente als ondergrens heeft gehanteerd bij de aanbesteding van de hulp bij het huishouden.

De gemeente biedt aan ontvangers van een PGB de mogelijkheid om gratis gebruik te maken van de diensten van de Sociale Verzekerings Bank (SVB).

Ad. 4 Afwijkend tarief hulp bij het huishouden

De reden om een afwijkend tarief te hanteren voor hulp bij het huishouden geleverd door een particulier is dat er een verschil is in kosten. Het verschil is gelegen in de overhead die betaald moet worden bij een professionele leverancier. Het gaat dan bijvoorbeeld om kosten als een bedrijfspand, een directie, salarisadministratie, medewerkers planning en kosten van ict. Tevens worden medewerkers in dienst van een professionele zorgaanbieder periodiek bijgeschoold. Dit zijn allemaal kosten die een particuliere hulp niet hoeft te maken.

Voor de bepaling van de hoogte van het PGB in het geval de hulp wordt geleverd door een particulier, wordt uitgegaan van een uurtarief van € 15,50 (per 1-1-2013). Een bedrag waarvoor een particuliere hulp kan worden ingehuurd en wat aansluit bij het door de Centrale Raad van Beroep in zijn uitspraak van 25 juli 2012 (LJN BX5446) als redelijk genoemde bedrag.

Ad. 6/7 programma van eisen/kwalitatieve eisen

Om duidelijk te laten zijn wat met het persoonsgebonden budget dient te worden aangeschaft en aan welke vereisten de aan te schaffen voorziening dient te voldoen, wordt een programma van eisen bij de beschikking gevoegd. Hierdoor wordt voorkomen dat door onduidelijkheid over de eisen die aan de voorziening gesteld worden een onvoldoende compenserende voorziening wordt aangeschaft. Wordt een voorziening aangeschaft die niet aan dat programma van eisen voldoet, dan is gehandeld in strijd met de beschikking.

Ad. 8 Uitbetaling persoonsgebonden budget

Na verzending van de beschikking kan het persoonsgebonden budget beschikbaar worden gesteld. Dat kan in één keer, indien daar aanleiding voor is (een aan te schaffen voorziening zal ook in één keer betaald moeten worden), maar ook in termijnen, bijvoorbeeld bij een persoonsgebonden budget voor hulp bij het huishouden. Om de betaling en de verantwoording overzichtelijk te houden wordt het PGB voor hulp bij het huishouden per kwartaal vooraf betaalbaar gesteld.

Wanneer er aanleiding is om te twifelen aan een juiste besteding van het PGB, kan de gemeente besluiten om het PGB direct over te maken aan de leverancier van een voorziening. Dit geldt niet voor hulp bij het huishouden.

Ad. 9 Besteding budget in de juiste periode

Dit lid heeft betrekking op de hulp bij het huishouden. De benodigde hulp wordt per week vastgesteld. Het PGB-bedrag wordt per kalenderjaar berekend en per kwartaal uitbetaald. Het PGB moet ook per kwartaal worden besteed en verantwoord.

Ad. 10/11 Controle besteding PGB en terugvordering

Welke stukken bewaard moeten worden ten behoeve van de verantwoording verschilt per voorziening.

Voor hulp bij het huishouden gaat het om:

- een kopie van het contract dat met de zorgverlener is afgesloten.
- een overzicht van de uren die de zorgverlener heeft gewerkt en het betaalde uurloon
- een bewijs van ontvangst van de betaling door de zorgverlener of bankafschriften waaruit de overschrijving blijkt.

Wanneer het een voorziening betreft:

- de originele factuur van het aangeschafte hulpmiddel of voorziening
- een kopie van het betalingsbewijs waaruit blijkt dat de factuur is betaald

Bij een PGB voor een voorziening worden de stukken die nodig zijn voor de verantwoording altijd opgevraagd. Bij hulp bij het huishouden zal dit steekproefsgewijs worden gedaan. Het college bepaalt bij welke budgethouders deze stukken worden opgevraagd.

Is het persoonsgebonden budget anders besteed dan bij de toekenningsbeschikking is bepaald, dan neemt het college een besluit om het persoonsgebonden budget geheel of gedeeltelijk terug te vorderen. In principe wordt het teveel betaalde PGB teruggevorderd en niet verrekend met het volgende kwartaal. Wanneer de budgethouder echter niet terugbetaalt of geen betalingsregeling treft zal de gemeente het terug te vorderen bedrag alsnog verrekenen met het PGB voor een volgend kwartaal.

Voor de exacte verantwoordingsregels wordt verwezen naar de Regeling Persoonsgebonden Budget (PGB) gemeenten Bloemendaal, Haarlemmerliede en Spaarnwoude en Heemstede.

1.3 Eigen bijdrage en eigen aandeel

Artikel 5 van de Verordening bepaalt dat bij een te verstrekken voorziening een eigen bijdrage of eigen aandeel verschuldigd is. Deze eigen bijdrage wordt berekend door het Centraal Administratie Kantoor (CAK). Het CAK is hiervoor de wettelijk aangewezen instantie. Het CAK bewaakt ook de cumulatie van de verschillende eigen bijdragen (bijvoorbeeld bij samenloop met de AWBZ-zorg).

Het CAK werkt met verzamelinkomens vanuit een peiljaar, welk jaar twee jaar voor het lopende jaar ligt. Dit is noodzakelijk om over de verzamelinkomens, die afkomstig zijn van de belastingdienst, te kunnen beschikken. In geval van een inkomensachteruitgang ten opzichte van het peiljaar is het mogelijk om bij het CAK een verzoek te doen om rekening te houden met het gewijzigde lagere inkomen. De aanvrager dient dit zelf te verzoeken bij het CAK.

1.4 Omvang en duur eigen bijdrage of eigen aandeel

Een eigen bijdrage wordt vastgesteld en geïnd per periode van 4 weken. De eigen bijdrage of het eigen aandeel mag de grens die in het Besluit is vastgelegd niet te boven gaan. Ook mag een eigen bijdrage de kostprijs van de voorziening niet te boven gaan.

Wordt een door de gemeente gehuurde voorziening in bruikleen verstrekt (bijvoorbeeld een scootermobiel) dan is, gedurende de gebruiksperiode van de voorziening, per periode van 4 weken een eigen bijdrage verschuldigd. Vaststelling en inning van de eigen bijdrage geschiedt door het CAK.

Wordt een door de gemeente gekochte voorziening in bruikleen verstrekt (bijvoorbeeld een traplift) dan is, gedurende maximaal 78 periodes van 4 weken een eigen bijdrage verschuldigd. Vaststelling en inning van de eigen bijdrage geschiedt door het CAK.

Wordt een door de gemeente gekochte voorziening in eigendom verstrekt (bijvoorbeeld een drempelhulp) dan is, gedurende maximaal 39 periodes van 4 weken een eigen bijdrage verschuldigd. Vaststelling en inning van de eigen bijdrage geschiedt door het CAK.

Wanneer de kostprijs van de door de gemeente gekochte en in eigendom verstrekte voorziening lager is dan € 250,00 (bijvoorbeeld een badplank) is een eigen bijdrage verschuldigd gedurende 13 periodes van 4 weken. Bij een kostprijs tussen de € 250,00 en de € 500,00 (bijvoorbeeld een douche-toiletstoel) is een eigen bijdrage verschuldigd gedurende 26 periodes van 4 weken.

Wordt een voorziening verstrekt in de vorm van een *persoonsgebonden budget of een financiële tegemoetkoming* voor periodieke kosten (bijvoorbeeld een vervoerskostenvergoeding) dan is gedurende de gebruiksperiode van de voorziening, per periode van 4 weken, een eigen bijdrage of een eigen aandeel verschuldigd gebaseerd op de omvang van de voorziening.

In geval een *persoonsgebonden budget of de financiële tegemoetkoming* wordt verstrekt voor incidentele kosten (bijvoorbeeld een onderrijdbare keuken of een badkameraanpassing), is een eigen bijdrage of eigen aandeel verschuldigd gedurende 39 periodes van 4 weken. Vaststelling en inning van de eigen bijdrage geschiedt door het CAK.

Voor hulp bij het huishouden dat door het College als *zorg in natura* wordt verstrekt is gedurende de gebruiksperiode van de hulp per periode van 4 weken een eigen bijdrage verschuldigd. Vaststelling en inning van de eigen bijdrage geschiedt door het CAK.

Voor hulp bij het huishouden dat door het College als *persoonsgebonden budget* wordt verstrekt is gedurende de gebruiksperiode van de hulp per periode van 4 weken een eigen bijdrage verschuldigd. Vaststelling van de eigen bijdrage geschiedt door het CAK en wordt door het college in mindering gebracht op het bruto PGB.

Hoofdstuk 2. Hulp bij het huishouden.

Inleiding

Wanneer er sprake is van een (dreigend) disfunctioneren van het huishouden kan hulp bij het huishouden als voorziening worden ingezet. Dit kan gedeeltelijke of volledige overname zijn van huishoudelijke taken. En indien van toepassing de verzorging van gezonde, jonge gezinsgenoten bij uitval van ouders en/of verzorgers. Oorzaken van dit (dreigende) disfunctioneren zijn een somatische, psychogeriatrische of psychiatrische aandoening of beperking, een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke handicap of een psychosociaal probleem.

Hulp bij het huishouden richt zich op de volgende onderdelen:

- boodschappen doen voor het dagelijkse leven
- broodmaaltijd bereiden
- warme maaltijd bereiden
- licht huishoudelijk werk
- zwaar huishoudelijk werk
- wasverzorging
- verzorging en/of tijdelijke opvang van kinderen
- dagelijkse organisatie van het huishouden
- advies, instructie en voorlichting gericht op het huishouden. Alleen als er sprake is van hulp bij onregelde huishouding in verband met psychische stoornissen.

Afwegingskader

- Allereerst beoordeelt het college of de inzet van het sociale netwerk de ondervonden beperkingen kan compenseren. Wanneer dat niet of onvoldoende het geval is wordt onderzocht of alle voorliggende en algemeen gebruikelijke voorzieningen een oplossing (kunnen) bieden. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het gebruik van de glazenwasser of een boodschappenservice of maaltijdservice.
- Vervolgens beoordeelt het college of er andere eigen mogelijkheden zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de situatie waarin men al op eigen kosten iemand voor deze werkzaamheden inhuurt. Als tegelijk met het optreden van de beperking geen inkomenswijziging heeft plaatsgevonden en er geen aantoonbare meerkosten zijn in relatie tot de handicap, is het oordeel in zijn algemeenheid dat er geen compensatie nodig is, omdat het probleem al opgelost is. Dit is uiteraard anders als aangetoond kan worden dat er zodanige wijzigingen zijn dat het niet meer mogelijk is deze hulp zelf te betalen.
- Daarna beoordeelt het college of er sprake is van gebruikelijke zorg. Gebruikelijke zorg is de ondersteuning die huisgenoten worden geacht elkaar te bieden, omdat zij als leefeenheid een gemeenschappelijk huishouden voeren en op die grond een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor het functioneren van dat huishouden.
- Als het voorgaande niet geleid heeft tot een volledige oplossing van het probleem, zal het college compenseren. Bij dit compenseren wordt als norm aangehouden de systematiek zoals die tot 2007 ook onder de AWBZ werd gehanteerd. Deze systematiek bestaat uit normen uitgedrukt in uren en is indertijd tot stand gekomen in overleg met de toenmalige koepel van zorgaanbieders en is door de Centrale Raad van Beroep als niet-onredelijk aangemerkt.
- De hulp kan door het college worden toegekend in natura of in de vorm van een persoonsgebonden budget.
- Ook bij mantelzorgers kan sprake zijn van problemen bij het uitvoeren van huishoudelijke taken. Dit is een afgeleid recht van de verzorgde, zodat geen zelfstandig recht ontstaat. De

mantelzorger komt aantoonbaar niet toe aan een bijdrage tot een schoon en leefbaar huis van de verzorgde. Dat zou kunnen als gevolg van (dreigende) overbelasting.

2.1 Mogelijke voorzieningen

Artikel 6 van de Verordening geeft drie mogelijk te verstrekken voorzieningen:

- a) een algemene voorziening, waaronder algemene hulp bij het huishouden;
- b) hulp bij het huishouden in natura;
- c) een persoonsgebonden budget te besteden aan hulp bij het huishouden.

Hulp bij het huishouden in natura of middels een persoonsgebonden budget

Artikel 7 lid 2 van de Verordening bepaalt dat indien de algemene hulp bij het huishouden niet aanwezig is, of indien deze algemene hulp bij het huishouden een onvoldoende oplossing biedt, men in aanmerking kan komen voor hulp bij het huishouden in natura of een persoonsgebonden budget, te besteden aan hulp bij het huishouden.

2.2 Gebruikelijke zorg

Artikel 8 van de Verordening bepaalt dat, *“In afwijking van het gestelde in artikel 7 een belanghebbende niet in aanmerking komt voor hulp bij het huishouden als tot de leefeenheid waar deze persoon deel van uitmaakt een of meer huisgenoten behoren die wel in staat zijn het huishoudelijk werk te verrichten.”*

Dit principe heet gebruikelijke zorg en is gebaseerd op de achterliggende gedachte dat een leefeenheid in gezamenlijkheid verantwoordelijk is voor het huishoudelijke werk. Als de hulpvrager huisgenoten heeft die het huishoudelijk werk over kunnen nemen, worden zij verondersteld dit door een herverdeling van taken te doen.

Gebruikelijke zorg heeft een verplichtend karakter waarbij géén onderscheid wordt gemaakt op basis van sekse, religie, cultuur, gezinssamenstelling, de wijze van inkomensverwerving, drukke werkzaamheden/lange werkweken of persoonlijke opvattingen over het verrichten van huishoudelijke taken.

Zowel van volwassen als van jonge huisgenoten wordt een bijdrage verlangd in het huishouden. Hierbij dient echter wel rekening te worden gehouden met de ontwikkelingsfase van kinderen.

Voor gezonde (jonge) huisgenoten geldt:

- Huisgenoten tot 5 jaar leveren geen bijdrage aan het huishouden
- Huisgenoten van 5 tot en met 12 jaar worden naar eigen mogelijkheden betrokken bij lichte huishoudelijke werkzaamheden (bv. opruimen, tafel dekken/afruimen, afwassen/afdrogen, een boodschap doen en kleding in de wasmand gooien)
- Huisgenoten van 13 tot en met 17 jaar kunnen helpen bij lichte huishoudelijke werkzaamheden (bv. opruimen, tafel dekken/afruimen, afwassen/afdrogen, een boodschap doen, kleding in de wasmand gooien) en hun eigen kamer op orde houden (bv. opruimen, stofzuigen en bed verschonen)
- Huisgenoten van 18 tot en met 22 jaar kunnen een *eenpersoonshuishouden* voeren. Dit wil zeggen; schoonhouden van sanitaire ruimte, keuken en één kamer, de was doen, boodschappen doen, maaltijd verzorgen, afwassen en opruimen. Indien nodig kan ook de opvang en/of verzorging van jongere gezinsleden tot hun taken behoren.
- Huisgenoten vanaf 23 jaar kunnen de huishoudelijke taken volledig overnemen.

In situaties dat personen uit de leefeenheid die nog nooit huishoudelijk werk hebben gedaan, dit niet kunnen, kan via een tijdelijke indicatie hulp geboden worden bij het aanleren hiervan. De taak wordt dan niet overgenomen maar via instructies gestuurd. Een zeer hoge leeftijd kan in omstandigheden aanleiding zijn niet te vragen het huishoudelijk werk aan te leren.

2.2.1 Zorgplicht voor kinderen

Ouders hebben een zorgplicht voor hun kinderen. Zij dienen te zorgen voor de opvoeding van hun kinderen, het zorgen voor hun geestelijke en lichamelijke welzijn en het bevorderen van de ontwikkeling van hun persoonlijkheid als ook zorg bij kortdurende ziekte.

De hoeveelheid zorg is afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind. Bij uitval van één van de ouders dient de andere ouder de zorg voor de kinderen over te nemen. Waarbij van hen wordt verwacht dat zij maximaal zoeken naar eigen oplossingen: zorgverlof, mantelzorg en andere voorliggende voorzieningen zoals kinderopvang. Gebruik van kinderopvang is gangbaar tot en met 5 dagen per week.

Als deze eigen oplossingen (nog) niet aanwezig, niet toepasbaar of uitgeput zijn, is hulp voor een korte periode mogelijk zodat de ouder(s) de gelegenheid krijgt een eigen oplossing te realiseren.

2.2.2 Uitzonderingen voor gebruikelijke zorg

- Medisch geobjectiveerde aandoening

Als uit objectief onderzoek blijkt dat een huisgenoot aantoonbare beperkingen heeft waardoor redelijkerwijs de taken niet overgenomen kunnen worden, is 'gebruikelijke zorg' niet van toepassing.

- (Dreigende) overbelasting

Het is van belang zorgvuldig onderzoek te doen naar de verhouding tussen draagkracht (belastbaarheid) en draaglast (belasting) en symptomen die kunnen wijzen op overbelasting.

Bij (dreigende) overbelasting zal overname van huishoudelijke taken in principe voor een korte duur zijn, te denken valt aan 3-6 maanden. In deze periode wordt de leefeenheid de gelegenheid gegeven een oplossing te realiseren voor de ontstane situatie.

Ook (dreigende) overbelasting door de combinatie van (huishoudelijk) werk én de verzorging van een zieke huisgenoot kan leiden tot een indicatie. In een dergelijke situatie kan de indicatie voor een langere periode worden afgegeven.

In terminale situaties is overleg met de huisgenoten over hun draagkracht belangrijk. In deze individuele situaties kan worden afgeweken van het principe van 'gebruikelijke zorg'.

- Fysieke afwezigheid in verband met werk

Er wordt geen rekening gehouden met drukke werkzaamheden, lange werkweken of veel reistijd. Over het algemeen kan alleen rekening worden gehouden met personen die vanwege hun werkzaamheden langdurig van huis zijn. Daardoor zijn zij niet in staat het huishoudelijk werk over te nemen. Het gaat te ver om bijvoorbeeld internationaal rijdende chauffeurs, medewerkers in de offshore of medewerkers van defensie te dwingen een andere functie te zoeken.

De afwezigheid dient te voldoen aan de volgende kenmerken:

- het is inherent aan het werk, en
- heeft een verplichtend karakter, en
- is voor een aangesloten periode van tenminste 7 etmalen.

2.2.3 Uitzonderingen bij bijzondere typen leefsituaties

- Kamer huren

Als een kamer wordt verhuurd aan een derde wordt de huurder niet tot de leefeenheid gerekend. De huurder wordt in staat geacht de gehuurde ruimte(n) schoon te houden en een evenredige bijdrage te leveren aan gezamenlijke ruimten. In de berekening van de omvang van de hulp wordt het schoonmaken van gehuurde ruimte(n) dus niet meegerekend.

- Geclusterd wonen

Een cliënt woont zelfstandig, met meerdere mensen in één huis zonder hiermee een leefeenheid te vormen. Met andere woorden; de cliënt vormt geen duurzaam huishouden met de huisgenoten. In dergelijke situaties heeft men in ieder geval wel een eigen woon/slaapkamer en de overige ruimten worden in meer of mindere mate gemeenschappelijk gebruikt. In de berekening van de omvang van

hulp wordt het schoonmaken van de eigen woonruimte(n) en slechts een evenredig deel van de gemeenschappelijke ruimten meegerekend.

- **Leef- en woongemeenschappen**

Een cliënt woont zelfstandig met meerdere mensen in één gebouw én vormt hiermee wel een leefeenheid. Met andere woorden; cliënt vormt een duurzaam huishouden met de huisgenoten. Vrijwel alle leefgemeenschappen kennen een of meer gezamenlijke bindende factoren, meestal met een religieuze of spirituele inhoud.

Een voorbeeld hiervan zijn kloostergemeenschappen waarbij er sprake is van een leefeenheid, maar de taakverdeling zich niet leent voor overname.

In die situaties kan een cliënt hulp krijgen voor het schoonmaken van de eigen kamer en een evenredig deel van het schoonmaken van de gemeenschappelijke ruimten die vallen binnen het niveau van de sociale woningbouw. Bibliotheken, gebedsruimten, gemeenschapsruimten, refecties etc. vallen buiten het niveau van de sociale woningbouw en behoren daardoor tot de eigen verantwoordelijkheid van de gemeenschap.

2.3 Omvang hulp bij het huishouden

Artikel 9 van de Verordening bepaalt dat *'de omvang van de voorziening hulp bij het huishouden wordt berekend in uren en uitgedrukt in klassen'*.

Alvorens de omvang van de hulp bij het huishouden te bepalen moet eerst beoordeeld worden of een algemene of (wettelijk) voorliggende voorziening het probleem (gedeeltelijk) kan oplossen. Deze voorzieningen gaan voor op een individuele voorziening.

Algemene voorzieningen zijn bijvoorbeeld: vrijwillige boodschappenhulp of een eetcafé.

Voorliggende voorzieningen die als algemeen gebruikelijk worden beschouwd, zijn bijvoorbeeld: kinderopvang, oppascentrales, maaltijddiensten, hondenuitlaat-service en boodschappenbezorgservice.

De voorliggende voorziening moet ter plaatse wel beschikbaar zijn. Niet relevant is of men gebruik wil maken van een voorliggende voorziening. Het is in principe ook niet relevant welke kosten aan de voorliggende voorziening zijn verbonden, tenzij sprake is van een inkomen dat, door kosten op grond van de ziekte of de beperkingen, onder de bijstandsnorm uitkomt of dreigt uit te komen.

Als een algemene of voorliggende voorziening de beperkingen niet of onvoldoende kan compenseren dan kan, met behulp van de in de Bijlage I 'Handreiking normering hulp bij het huishouden' aangegeven normtijden, de omvang van de hulp bij het huishouden worden vastgesteld. Deze normtijden zijn afkomstig uit de Richtlijn indicatieadvisering Hulp bij het huishouden van de MO-zaak (januari 2011) en samengesteld in overleg met de landelijke koepel van thuiszorginstellingen.

De volgende uitgangspunten zijn bepalend voor de normtijden:

- Alleen de kamers die in gebruik zijn, worden schoongehouden. Bijvoorbeeld: een 2-kamerwoning is woonkamer en 1 slaapkamer, een 4-kamerwoning is woonkamer en 3 slaapkamers.
- Het verzorgen van huisdieren en planten valt binnen de marges van de normtijden.
- Het begrip "uitrustingsniveau sociale woningbouw" speelt een rol. Dit betekent dat indien meer hulp wordt gevraagd dan gebruikelijk vanwege de *grootte* van de woning, deze bepaling een begrenzing geeft aan de omvang van de hulp.
- Van de normtijden kan in individuele omstandigheden afgeweken worden, mits dat wordt gemotiveerd.

De uitkomst in minuten/uren wordt vertaald naar klassen volgens onderstaande tabel:

- Klasse 1 (0 -1,9 uur per week)
- Klasse 2 (2 – 3,9 uur per week)
- Klasse 3 (4 – 6,9 uur per week)
- Klasse 4 (7 – 9,9 uur per week)
- Klasse 5 (10 – 12,9 uur per week)
- Klasse 6 (13 – 15,9 uur per week)

De keuze voor indeling in klassen is ingegeven door de mogelijkheid voor de zorgaanbieder om, bij een kleine verandering in de situatie van betrokkene, de hoeveelheid hulp daarop aan te passen binnen de klasse zonder dat een nieuwe indicatie nodig is.

Een PGB voor hulp bij het huishouden wordt berekend naar het gemiddelde van de betreffende klasse. Wanneer de geïndiceerde uren hulp boven dit gemiddelde uitkomen, kan maatwerk worden geleverd met betrekking tot de hoogte van het te verstrekken budget.

2.4 Hulp bij het huishouden en de AWBZ

Afbakening van hulp bij het huishouden vanuit de Wmo en hulp bij het huishouden vanuit de AWBZ is nodig. Hieronder wordt dit verder toegelicht.

2.4.1 Afbakening hulp bij het huishouden en AWBZ-begeleiding

In het geval hulp bij de regie/structuur van het huishouden zich richt op het plannen, stimuleren en voorbespreken van deze huishoudelijke taken, waarna de aanvrager de taken zelf uitvoert, kan voor deze hulp een aanspraak worden gedaan op Begeleiding vanuit de AWBZ. Voorwaarde voor een AWBZ-indicatie is een grondslag/aandoening die leidt tot beperkingen bij de sociale redzaamheid en/of het psychisch functioneren.

Bij hulp bij het huishouden op grond van de Wmo gaat het om het overnemen van huishoudelijke taken, al dan niet in combinatie met het overnemen van de organisatie van deze taken. Wanneer de aanvrager deze huishoudelijke taken wel zelf kan uitvoeren, maar iemand anders moet toezien/stimuleren en de hulpverlener moet tijdens het uitvoeren van deze huishoudelijke taken aanwezig zijn, dan behoort deze ondersteuning tot de compensatieplicht van de Wmo. Dit geldt ook wanneer de aanvrager deze huishoudelijke taken soms wel of soms niet zelf kan uitvoeren.

2.4.2 Afbakening hulp bij het huishouden en een AWBZ-zorgzwaartepakket (ZZP)

Cliënten met een indicatie voor een ZZP hebben een aantal keuzes om deze zorg te verzilveren. Afhankelijk van deze keuze valt de hulp bij het huishouden óf onder de Wmo óf onder de AWBZ. Schematisch zijn de volgende mogelijkheden aanwezig:

	1.	2.	3.	4.	5.
	Opname voor verblijf	Overbruggingszorg	In functies (ZIN)	VPT	In PGB
ZZP indicatie < 01-01-2009	AWBZ	Wmo	Wmo	AWBZ	Wmo
ZZP indicatie > 01-01-2009	AWBZ	Wmo	Wmo	AWBZ	AWBZ

Ad 1. Opname voor verblijf

Cliënt verzilvert het ZZP in een intramurale voorziening. Omdat de cliënt het ZZP verzilvert, wordt de hulp bij het huishouden gefinancierd vanuit de AWBZ.

Ad 2. Overbruggingszorg

Cliënt wil met het ZZP naar een intramurale voorziening, maar komt op een wachtlijst te staan. Cliënt zal dan thuis overbruggingszorg ontvangen totdat het verblijf wordt verzilverd. Tot aan opname, wordt de hulp bij het huishouden gefinancierd vanuit de Wmo.

Ad 3. Verzilvering indicatie in zorg in natura

Cliënt wil met een ZZP niet naar een intramurale voorziening, maar kiest ervoor langdurig thuis te blijven wonen en de zorg door een zorgaanbieder thuis in te laten zetten (zorg in natura). In dit geval vertaalt het zorgkantoor het ZZP in functies en klassen. De zorg wordt geleverd door een extramurale zorgaanbieder en de hulp bij het huishouden wordt gefinancierd vanuit de Wmo.

Ad 4. Volledig Pakket Thuis

Cliënt wil met een ZZP niet naar een intramurale voorziening, maar kiest ervoor langdurig thuis te blijven wonen en de zorg door een zorgaanbieder thuis in te laten zetten. Cliënt kiest voor een andere mogelijkheid van ZIN namelijk 'Volledig Pakket Thuis' (VPT).

De zorg wordt geleverd door een intramurale zorgaanbieder of door een extramurale zorgaanbieder in onderaannemerschap. Het VPT bevat ook hulp bij het huishouden. Derhalve wordt de hulp bij het huishouden vanuit de AWBZ gefinancierd.

Ad 5. Persoonsgebonden budget

Cliënt wil met een ZZP niet naar een intramurale voorziening, maar kiest ervoor langdurig thuis te blijven wonen en een persoonsgebonden budget te ontvangen. Het zorgkantoor kent hier een bepaald budget aan toe. Afhankelijk van het moment van afgeven van de indicatie voor het ZZP door het CIZ zit in het budget een bedrag opgenomen voor hulp bij het huishouden.

- Bij ZZP-indicaties die gesteld en verzilverd zijn voor 01-01-2009 wordt de hulp bij het huishouden niet meegenomen in de toekenning van het budget. Hulp bij het huishouden wordt gefinancierd vanuit de Wmo.
- Bij ZZP-indicaties die gesteld en verzilverd zijn vanaf 01-01-2009 is de hulp bij het huishouden wél in de toekenning van het budget meegenomen. Hulp bij het huishouden wordt gefinancierd vanuit de AWBZ.

2.4 Verschillende vormen van hulp bij het huishouden

De hulp bij het huishouden wordt in het kader van het gemeentelijke Wmo-beleid onderverdeeld in drie categorieën, te weten:

- Categorie 1: huishoudelijke werkzaamheden
- Categorie 2: huishoudelijke werkzaamheden in combinatie met de organisatie van het huishouden.
- Categorie 3: huishoudelijke werkzaamheden in combinatie met hulp bij een ontregelde huishouding in verband met psychische stoornissen.

Het primaat ligt bij categorie 1. Daar waar het overnemen van de huishoudelijke werkzaamheden de beperkingen onvoldoende compenseert zal hulp uit categorie 2 of categorie 3 worden ingezet.

Categorie 1

Huishoudelijke werkzaamheden betreffen onder meer de volgende activiteiten:

- Boodschappen voor het dagelijkse leven doen.
- Maaltijdverzorging: bereiding broodmaaltijd/ warme maaltijd.
- Licht poetswerk in huis: kamers opruimen.
- Zwaar huishoudelijke werkzaamheden: o.a. stofzuigen, wc/badkamer schoonmaken.
- Verzorging kleding/linnengoed.

Categorie 2

Het betreft de activiteiten zoals benoemd bij categorie 1 in combinatie met de noodzaak voor ondersteuning in de organisatie van het huishouden. Deze ondersteuning is onder te verdelen in:

- Dagelijkse organisatie van het huishouden, of
- Opvang en/of verzorging van kinderen/volwassen huisgenoten (anderen helpen met de zelfverzorging) en anderen helpen bij het bereiden van maaltijden.

Het gaat dan om de situatie dat er kinderen of andere huisgenoten zijn die (nog) niet zelfredzaam zijn. Naast de bovengenoemde situaties wordt ook categorie 2 geïndiceerd in het geval er sprake is van een persoon die chemo-kuren moet ondergaan.

Categorie 3

Het betreft de activiteiten zoals benoemd bij categorie 1 in combinatie met de noodzaak voor psychosociale begeleiding en observatie en/of het adviseren, instrueren en voorlichten met betrekking tot het verzorgen van het huishouden. In deze categorie kunnen ook activiteiten uit categorie 2 worden uitgevoerd.

Hoofdstuk 3. Woonvoorzieningen

Inleiding

Een persoon die beperkingen ondervindt bij het normale gebruik van de woning kan in aanmerking komen voor een woonvoorziening. De woonvoorziening heeft tot doel beperkingen, die het normale gebruik van de woning door de persoon met beperkingen in de weg staan, te compenseren.

Afwegingskader

- Uitgangspunt is dat iedereen zelf zorg dient te dragen voor een geschikte woning, waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de (te verwachten) beperkingen.
- Allereerst wordt beoordeeld of belanghebbende zijn hoofdverblijf heeft (of binnenkort zal hebben) in de woning waar de problemen worden ondervonden.
- Het college beoordeelt of voorliggende en algemeen gebruikelijke voorzieningen de beperkingen kunnen compenseren. Ook wordt gekeken naar redelijkerwijs te vergen hulp van huisgenoten of mogelijkheid van herschikking binnen de woning als mogelijke oplossingen.
- Als het voorgaande niet geleid heeft tot een oplossing van het probleem kan het college compenseren met een individuele voorziening.

3.1 Vormen van woonvoorzieningen

Artikel 10 van de Verordening bepaalt dat:

“De door het college, ter compensatie van beperkingen bij het normale gebruik van de woning, te verstrekken woonvoorziening kan bestaan uit:

- a. een algemene woonvoorziening;*
- b. een woonvoorziening in natura;*
- c. een persoonsgebonden budget te besteden aan een woonvoorziening;*
- d. een (forfaitaire) financiële tegemoetkoming in de kosten van een woonvoorziening.”*

3.1.1 Algemene woonvoorzieningen

Een algemene woonvoorziening is bedoeld om relatief eenvoudig op te lossen beperkingen te compenseren. Ook kan een algemene woonvoorziening worden ingezet bij kortdurende beperkingen. Op dit moment kent Haarlemmerliede en Spaarnwoude geen algemene woonvoorzieningen. Om deze reden is dit onderdeel niet verder uitgewerkt in de beleidsregels.

3.1.2 Woonvoorzieningen in natura, als PGB of als (forfaitaire) financiële tegemoetkoming

Wanneer een algemene woonvoorziening niet voldoende compenseert of niet beschikbaar is kan een individuele woonvoorziening worden verstrekt in natura, in de vorm van een PGB of als (forfaitaire) financiële tegemoetkoming.

Conform artikel 13 van de Verordening gaat het om de volgende voorzieningen:

- a. een forfaitaire tegemoetkoming in de verhuis- en herinrichtingskosten
- b. een bouwkundige- of woontechnische woonvoorziening;
- c. een niet bouwkundige- of niet woontechnische woonvoorziening;
- d. een tegemoetkoming in de kosten van onderhoud, keuring en reparatie van een woonvoorziening;
- e. een tegemoetkoming in de kosten in verband met tijdelijke huisvesting;
- f. een tegemoetkoming in de kosten in verband met huurderving;
- g. een uitraasruimte.

Ad a. een forfaitaire tegemoetkoming in de verhuis- en herinrichtingskosten

De verstrekking van een forfaitaire tegemoetkoming in de verhuis- en herinrichtingskosten kan in drie situaties aan de orde zijn:

- De aanvrager gaat vanwege problemen met het normale gebruik van de woning verhuizen naar een adequate woning.
- De aanvrager vraagt een woonvoorziening aan in de vorm van een woningaanpassing, maar na onderzoek blijkt verhuizing de goedkoopst compenserende oplossing te zijn voor het woonprobleem.
- Een persoon die een aangepaste woning bewoont en deze woning vrij maakt ten behoeve van een persoon die een aangepaste woning nodig heeft.

De tegemoetkoming is bedoeld als goedkoopst compenserend alternatief voor een duurdere woningaanpassing. Verhuizingen wegens gezinsuitbreiding of om (als jongvolwassene) voor het eerst zelfstandig te gaan wonen zijn in beginsel algemeen gebruikelijk.

Ad b. een bouwkundige of woontechnische woonvoorziening

De aanpassing heeft als doel om beperkingen bij het normale gebruik van de woning te compenseren. Het normale gebruik van de woning omvat de elementaire woonfuncties. Het gaat daarbij om slapen, lichaamsreiniging, toiletgang, het bereiden en consumeren van voedsel, en de toe- en doorgankelijkheid van de woning. Voor kinderen komt daarbij het veilig kunnen spelen in de woonruimte (de tuin wordt hier ook onder begrepen).

Geen voorzieningen worden verstrekt ten behoeve van:

- Hobbyruimtes en studeerkamers;
- Therapeutische/medische doeleinden (bijvoorbeeld dialyseruimten en therapeutische baden);
- Problemen die een incidenteel karakter hebben of noodvoorzieningen zoals vluchtvoorzieningen of branddeuren, behalve als die nodig zijn als gevolg van de aanpassing.

Ad c. een niet bouwkundige of niet woontechnische woonvoorziening.

De keuze voor een niet bouwkundige of niet woontechnische woonvoorziening (ook wel een losse woonvoorziening) hangt af van de bouwkundige situatie van de woning en van de ondervonden beperkingen en belemmeringen. Voorbeelden van losse woonvoorzieningen zijn een tillift, badlift, douche/toiletstoel, douchestretcher en een badplank.

De woonvoorziening moet voorzien in compensatie van de beperkingen. Soms kan deze compensatie ook worden geboden middels een bouwkundige voorziening. Meestal zal de losse voorziening de goedkoopst compenserende oplossing zijn. Bijvoorbeeld: in plaats van een vaste plafondblift kan ook een verrijdbare tillift worden verstrekt.

Ad d. Tegemoetkoming in de kosten van onderhoud, keuring en reparatie van een woonvoorziening

Voor de kosten van onderhoud en keuring van een woonvoorziening die in eigendom is verstrekt wordt een financiële tegemoetkoming verstrekt gelijk aan de werkelijke kosten met een maximum van de in het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude genoemde bedragen. Voor woonvoorzieningen die in bruikleen zijn verstrekt heeft de gemeente afspraken gemaakt met de leveranciers.

Voor de kosten van reparatie wordt een financiële tegemoetkoming verstrekt gelijk aan de werkelijke kosten. Een financiële tegemoetkoming voor de kosten van onderhoud, keuring en reparatie wordt niet toegekend voor zover hiervoor een bedrag is opgenomen in een verstrekt PGB.

Alleen de kosten van keuring, onderhoud en reparatie aan de hieronder genoemde voorzieningen komen in aanmerking voor een financiële tegemoetkoming:

- stoelliften;
- (rolstoel)plateauliften;
- woonhuisliften;
- plafondbliften;
- de mechanische inrichting voor het verstellen van een in hoogte verstelbaar keukenblok, bad of wastafel;
- elektromechanische openings- en sluitingsmechanismen van deuren;

Ad e. Een tegemoetkoming in de kosten in verband met tijdelijke huisvesting

Voor de kosten in verband met tijdelijke huisvesting wordt een financiële tegemoetkoming verstrekt gelijk aan de werkelijke kosten met een maximum van de grens voor de huurtoeslag. De hoogte van de tegemoetkoming wordt verstrekt voor de woning met de laagste woonlasten. De tegemoetkoming wordt uitsluitend verleend voor de periode dat de aan te passen woonruimte ten gevolge van het realiseren van de woningaanpassing niet bewoond kan worden en de belanghebbende als gevolg daarvan voor dubbele woonlasten komt te staan.

Ad f. Een tegemoetkoming in de kosten in verband met huurderiving

Wanneer een verhuurder, op verzoek van de gemeente, een aangepaste woning aanhoudt in afwachting van toewijzing aan een persoon met beperkingen kan er een financiële tegemoetkoming worden verstrekt voor huurderiving. De hoogte van de te verlenen financiële tegemoetkoming bedraagt niet meer dan de kale huur van de woonruimte voor de duur van maximaal 6 maanden. De eerste maand huurderiving komt voor rekening van de verhuurder aangezien dit gebruikelijk is.

Ad g. een uitruimte

Een uitzondering op het beginsel dat woonvoorzieningen worden verstrekt ter compensatie van problemen bij het normale gebruik van de woning vormt de uitruimte. Dit is een verblijfsruimte waarin een persoon, die tengevolge van een beperking in de vorm van een gedragsstoornis ernstig ontremd gedrag vertoont, zich kan afzonderen of tot rust kan komen. Het zal in de regel gaan om een kleine, veilige en prikkelarme ruimte.

De uitruimte is dus uitdrukkelijk niet bedoeld om overlast voor huisgenoten te beperken, hoewel dat wel een mogelijk neveneffect kan zijn van verstrekking.

Op basis van deskundigenadvies zal worden vastgesteld aan welke eisen de uitruimte moet voldoen. Waar mogelijk zullen bestaande ruimten worden aangepast.

3.2 Primaat van verhuizing

Artikel 14 van de Verordening regelt het primaat van verhuizing. Dat wil zeggen dat als vast staat dat beperkingen bij het normale gebruik van de woning gecompenseerd moeten worden, eerst beoordeeld wordt of verhuizing naar een al aangepaste woning, of naar een goedkoper aan te passen woning, een oplossing is. Dit geldt niet wanneer de kosten van de te treffen woonvoorzieningen (nu en voorzienbaar) het bedrag genoemd in het Besluit niet overschrijden.

In feite gaat het bij het hanteren van het primaat van verhuizing om een uitwerking van het principe dat wordt gekozen voor de goedkoopst compenserende oplossing.

Er zijn grenzen aan het hanteren van het primaat van verhuizing, met name op het gebied van de woonlasten, het tijdsbestek waarbinnen een oplossing kan/moet worden gevonden en de verhouding tussen de besparing van de gemeente bij toepassing van het primaat en de negatieve gevolgen voor de aanvrager. In iedere individuele situatie zullen alle relevante factoren worden afgewogen.

- De snelheid waarmee het probleem kan worden gecompenseerd.

Belangrijk is dat uit het indicatieadvies blijkt binnen welke aanvaardbare termijn een oplossing gevonden moet zijn voor het woonprobleem. Aan de hand daarvan moet worden beoordeeld of verhuizen een adequate compensatie biedt.

- Rekening houden met sociale factoren

Sociale omstandigheden waarmee het college rekening houdt zijn bijvoorbeeld de binding van de aanvrager met de huidige woonomgeving, de nabijheid van voor de aanvrager belangrijke voorzieningen. Ook de aanwezigheid van vrienden, kennissen en familie in de nabijheid van de woning van de aanvrager speelt een rol in het afwegingsproces, vooral in situaties waarin sprake is van mantelzorg. De sociale omstandigheden moeten zoveel mogelijk geobjectiveerd worden. De sociale factor zal minder zwaar wegen als dicht in de buurt van de huidige woning een geschikte of goedkoper aan te passen woning kan worden gevonden. Als de aanvrager zijn werk "aan huis" heeft (eigen bedrijf), dienen de consequenties van verhuizing ook vanuit de bedrijfsmatige kant meegewogen te worden.

- Rekening houden met woonlasten en financiële draagkracht

Rekening houdend met eventuele mogelijkheden op de woningmarkt, maakt het college een vergelijking tussen de woonlasten van de huidige en de mogelijke nieuwe woning. Alle relevante woonlasten moeten daarbij in aanmerking worden genomen. Een toename van de woonlasten is acceptabel wanneer die past bij het (gezins)inkomen.

Als de aanvrager eigenaar van de woonruimte is, zal een verhuizing of woningaanpassing andere gevolgen met zich meebrengen dan wanneer deze de woning huurt. Het verhuizen vanuit een koopwoning heeft meer financiële consequenties dan verhuizing vanuit een huurwoning.

- Vergelijking aanpassingskosten huidige versus nieuwe woonruimte

Het college maakt een kostenafweging tussen het aanpassen van de huidige woonruimte enerzijds en verhuizen (inclusief eventuele aanpassingskosten in de nieuwe woonruimte) anderzijds. Daarbij worden de volgende kosten in elk geval meegenomen in de overwegingen:

- Huidige en voorzienbare toekomstige aanpassingskosten van de al bewoonde woonruimte;
- De kosten van een forfaitaire financiële tegemoetkoming voor verhuiskosten;
- De eventuele aanpassingskosten van de nieuwe woning;
- Kosten van het eventueel vrijmaken van de beoogde woning;
- Een eventuele financiële tegemoetkoming voor huurderwing.

- De mogelijke gebruiksduur van de aanpassing.

Aanpassingen aan sociale huurwoningen zijn vaker opnieuw in te zetten dan aanpassingen aan koopwoningen, omdat deze huurwoningen opnieuw kunnen worden verhuurd aan personen met een beperking, waardoor de gebruiksduur van de aanpassing wordt verlengd. Dit speelt in de afweging een rol.

Na het afwegen van deze factoren kan een beslissing worden genomen over het al dan niet hanteren van het primaat van de verhuizing.

In artikel 14 lid 3 van de Verordening is bepaald dat het primaat van verhuizing niet beoordeeld hoeft te worden wanneer de aanpassingskosten van de huidige woning niet uitkomen boven het in het Besluit genoemde bedrag.

In artikel 14 lid 4 van de Verordening is bepaald dat er in het geval de aanvrager niet wil verhuizen geen financiële tegemoetkoming kan worden verstrekt. Het college biedt immers met de verhuizing al een compenserende voorziening.

Voor de financiële tegemoetkoming op grond van artikel 14 lid 2 is een eigen aandeel verschuldigd.

3.3 Woon- en verblijfsruimten waarvoor geen woonvoorziening wordt verstrekt

In artikel 15 zijn alle woonsituaties die niet gericht zijn op een permanent zelfstandig hoofdverblijf uitgesloten. In situaties waarbij sprake is van een gebouw dat bestemd is voor ouderen en/of personen met beperkingen mag verondersteld worden dat bepaalde voorzieningen in gemeenschappelijke ruimten standaard aanwezig zijn. Daarom worden woonvoorzieningen in deze gevallen niet verstrekt vanuit de Wmo.

Bij renovatie of nieuwbouw van wooncomplexen voor ouderen en/of personen met beperkingen worden op grond van de Wmo ook geen woonvoorzieningen verstrekt binnen de individuele woning wanneer deze zonder noemenswaardige meerkosten kunnen worden meegenomen.

3.4 Hoofdverblijf en bezoekbaar maken

Artikel 16 van de Verordening bepaalt in lid 1:

“Een voorziening wordt alleen verstrekt indien de aanvrager zijn hoofdverblijf heeft of zal hebben in de woonruimte waaraan de voorziening wordt getroffen.”

Het hoofdverblijf is de woonruimte, bestemd en geschikt voor permanente bewoning, waar de betrokkene zijn vaste woon- en verblijfplaats heeft en in de gemeentelijke basisadministratie staat ingeschreven dan wel zal staan ingeschreven.

In uitzonderingssituaties kan er sprake zijn van twee hoofdverblijven. Daarbij moet worden gedacht aan gehandicapte kinderen van gescheiden ouders, die in co-ouderschap door beide ouders worden opgevoed en daadwerkelijk de ene helft van de tijd bij de ene ouder wonen en de andere helft van de tijd bij de andere ouder. Alleen in die situatie kunnen op grond van de hardheidsclausule in beide ouderlijke woningen woonvoorzieningen getroffen worden, en niet in situaties waarin sprake is van bezoeksregelingen. Het co-ouderschap zal door middel van een convenant/rechtelijke uitspraak moeten worden aangetoond.

Artikel 16 biedt in lid 2 een uitzondering op de hoofdregel:

“Lid 2. “Indien belanghebbende zijn hoofdverblijf heeft in een erkende instelling op grond van artikel 5 van de Wet toelating zorginstellingen kan, in afwijking van het eerste lid, uitsluitend een voorziening worden verstrekt voor het bezoekbaar maken van één woonruimte.”

Onder bezoekbaar maken wordt verstaan het kunnen bereiken van de woonruimte en de woonkamer en het kunnen bereiken en gebruiken van een toilet(voorziening). Het college past in voorkomende gevallen maatwerk toe, waarbij het uitgangspunt is dat de woonruimte met zo eenvoudig en goedkoop mogelijk middelen bezoekbaar wordt gemaakt. Wanneer de aanvrager het toilet kan bereiken kunnen kleine aanpassingen (die niet algemeen gebruikelijk zijn) worden verstrekt. Als dit niet het geval is, wordt naar alternatieven gezocht.

3.5 Weigeringsgronden

In artikel 17 van de Verordening zijn weigeringsgronden opgenomen.

“De aanvraag voor een woonvoorziening als bedoeld in artikel 13 wordt geweigerd indien:

a. de noodzaak tot het treffen van de woonvoorziening het gevolg is van een verhuizing waartoe op grond van belemmeringen bij het normale gebruik van de woning geen aanleiding bestond en geen andere belangrijke reden aanwezig was;

b. belanghebbende niet is verhuisd naar de voor zijn of haar beperkingen op dat moment beschikbare meest geschikte woning, tenzij tevoren schriftelijk toestemming is verleend door het college;

c. belanghebbende verhuisd is vanuit of naar een woonruimte die niet geschikt is het gehele jaar door bewoond te worden, of naar een op grond van de Wet toegelaten erkende AWBZ-instelling of een andere instelling gericht op het verstrekken van zorg;

d. belanghebbende voor het eerst zelfstandig gaat wonen, uitsluitend voor zover de aanvraag een verhuiskostenvergoeding betreft;

e. de ondervonden problemen bij het normale gebruik van de woning voortvloeien uit de aard van de in de woning gebruikte materialen;

f. de aanvraag betrekking heeft op het treffen van voorzieningen van een hoger niveau dan het uitrustingsniveau voor sociale woningbouw.

Ad a.

De onder a genoemde weigeringsgrond heeft betrekking op situaties waarbij vanuit een aangepaste en/of geschikte woning verhuisd wordt naar een niet of minder aangepaste en geschikte woning. Deze verhuizingen van adequaat naar inadequaat kunnen alleen leiden tot aanpassingen als daar een belangrijke reden voor is. Daaronder kan verstaan worden het aannemen van een baan op een zodanige afstand dat verhuizen noodzakelijk is of de situatie na een relatiebreuk waarbij de aangepaste woning niet meer behouden kan worden.

Ad b.

Onder b wordt aangegeven dat bij verhuizing uiteraard gezocht wordt naar de meest geschikte woning, gezien de omstandigheden van betrokkene. Dat betekent dat als er een keuze is tussen een geschikte en een minder/niet geschikte woning, gekozen dient te worden voor de geschikte woning. Gebeurt dat niet, dan zal dat aanleiding zijn tot afwijzing. Daarbij wordt meegewogen of vooraf overleg heeft plaatsgevonden met de gemeente.

Ad f.

Het uitrustingsniveau voor sociale woningbouw is vastgesteld in het Bouwbesluit 2003. Woonvoorzieningen die op dat uitrustingsniveau worden verstrekt, zijn in beginsel van voldoende kwaliteit. Duurdere of andere voorzieningen worden niet verstrekt. Garages vallen bijvoorbeeld niet onder bedoeld uitrustingsniveau.

3.6 Gemeenschappelijke ruimten

In artikel 18 van de Verordening wordt aangegeven welke voorzieningen in gemeenschappelijke ruimten kunnen worden verstrekt. Deze lijst is limitatief. De gemeenschappelijke ruimten van gebouwen voor ouderen en/of personen met beperkingen zijn op grond van artikel 15 uitgesloten.

3.7 Terugbetaling financiële tegemoetkoming na verkoop

De eigenaar van een woning die een financiële tegemoetkoming van meer dan € 20.000,00 voor een onroerende woonvoorziening heeft ontvangen die leidt tot een toename van de waarde van de woning, is verplicht, bij verkoop van de woning binnen 10 jaar na gereedmelding van de voorziening, de verkoop binnen één maand na passeren van de acte te melden. De kosten van de woonvoorziening onder aftrek van het betaalde eigen aandeel moeten worden terugbetaald volgens het schema in het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

Uitgangspunt is de vastgestelde meerwaarde van de woning, gemaximeerd tot het door de gemeente geïnvesteerde bedrag (verstrekke financiële tegemoetkoming minus het eigen aandeel). In het algemeen zal een waardevermeerdering zich uitsluitend voordoen bij een aan- of uitbouw van de woning. De meerwaarde wordt bepaald op grond van taxatie door een onafhankelijk taxateur. Deze taxatie vindt plaats vóór aanvang van de werkzaamheden (nulmeting) en ná de gereedmelding van de aanpassing. De taxatiekosten komen voor rekening van de gemeente.

3.8 Nadere toelichting

3.8.1 Uitbreiding van ruimten

Als het gaat om uitbreiding van ruimten worden de normen aangehouden zoals bepaald in het Handboek voor Toegankelijkheid.

Bij het aanpassen van verharde paden komt ten hoogste 20 m² voor een bijdrage in aanmerking. Wanneer de aard van de materialen het gebruik van het pad onmogelijk maakt (bijvoorbeeld grind in plaats van tegels) komen de kosten van aanpassing niet voor vergoeding in aanmerking (artikel 17 onder e).

3.8.2 Woningssanering in verband met COPD (CARA)

Men kan in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming voor woningssanering die als gevolg van allergie, astma of chronische bronchitis (COPD) noodzakelijk is. Sanering is slechts mogelijk als een duidelijke diagnose is gesteld door de huisarts of de longarts. De noodzaak voor het verstrekken van een vergoeding, wordt mede in relatie tot het levenspatroon en leefregels, de gehele woninginrichting en ventilatiemogelijkheden en -gedrag bepaald. Het college kan hierover advies vragen eventueel met inschakeling van een gespecialiseerde COPD-verpleegkundige. Verwacht wordt dat de betrokkene zich in het vervolg bij de aanschaf van nieuwe materialen aan het programma van eisen voor de woninginrichting zal houden. Ook mag verwacht worden dat betrokkenen zelf maatregelen treffen ter voorkoming van COPD-klachten.

In de regel kan een vergoeding worden verstrekt indien:

- de aanvrager bij de aanschaf niet van tevoren had kunnen weten dat COPD zou ontstaan/verergeren;
- vervanging van het artikel medisch gezien op zeer korte termijn noodzakelijk is en de afschrijvingstermijn nog niet is verlopen.

Geen vergoeding wordt verstrekt indien:

- het treffen van een voorziening niet tot verbetering van de situatie van de cliënt leidt;
- de cliënt bij aanschaf van het artikel redelijkerwijs had kunnen weten dat hij overgevoelig op bepaalde stoffen reageert.

De woningsanering betreft in de regel het vervangen van tapijt in het slaapvertrek. De woonkamer kan ook worden gesaneerd indien de aanvrager jonger is dan vier jaar.

Een vergoeding wordt alleen verstrekt in die gevallen dat de te vervangen stoffering nog niet is afgeschreven. Indien een artikel is afgeschreven (in de regel na 8 jaar) wordt geen financiële tegemoetkoming verstrekt. De vergoeding bedraagt een percentage van de kosten, afhankelijk van de afschrijvingsperiode:

- 100% indien het artikel nieuwer is dan twee jaar;
  - 75% indien het artikel tussen de twee en vier jaar oud is;
  - 50% indien het artikel tussen de vier en zes jaar oud is;
  - 25% indien het artikel tussen de zes en acht jaar oud is.
- Geen vergoeding wordt verstrekt indien het artikel acht jaar of ouder is.

De normbedragen van het Nibud worden gehanteerd.

3.9 Kosten van woningaanpassingen.

De volgende kosten in het kader van een woningaanpassing kunnen in aanmerking worden genomen bij de vaststelling van (het persoonsgebonden budget of) de financiële tegemoetkoming:

1. De aanneemsom (hierin begrepen de loon- en materiaalkosten) voor het treffen van de voorziening;
2. Het architectenhonorarium tot ten hoogste 10% van de aanneemsom met dien verstande dat dit niet hoger is dan het maximale honorarium als bepaald in SR 1988 van de BNA. Alleen in die gevallen dat het noodzakelijk is dat een architect voor de woningaanpassing moet worden ingeschakeld worden deze kosten subsidiabel geacht. Het betreft dan veelal de ingrijpendere woningaanpassingen.
3. De kosten voor het toezicht op de uitvoering, indien dit noodzakelijk is, tot een maximum van 2% van de aanneemsom;
4. De leges voor zover deze betrekking hebben op het treffen van de voorziening;
5. De verschuldigde en niet verrekenbare of terugvorderbare btw;
6. De door het college (schriftelijk) goedgekeurde kostenverhogingen, die ten tijde van de raming van de kosten redelijkerwijs niet voorzien hadden kunnen zijn;
7. De kosten in verband met noodzakelijk technisch onderzoek en adviezen met betrekking tot het verrichten van de aanpassing;
8. De kosten van aansluiting op een openbare nutsvoorziening;

3.10 Procedure bij bouwkundige aanpassing

Procedure aanvraag woningaanpassing

1. Vaststellen programma van eisen
Nadat de aanvraag is ingediend wordt een indicatie gesteld, waarbij een programma van eisen voor de goedkoopst compenserende woningaanpassing wordt opgesteld. Wanneer de woningaanpassingen gerealiseerd worden door een door de gemeente gecontracteerde partij, hoeft geen offerte te worden opgevraagd. Als dit niet het geval is, moeten bij aanpassingen boven de € 5.000,00 tenminste twee offertes door de woningeigenaar worden opgevraagd. Bij aanpassingen onder de € 5.000,00 volstaat één offerte.

2. Het college beoordeelt de offerte(s) en kiest de goedkoopst compenserende oplossing en stelt aan de hand daarvan de hoogte van de financiële tegemoetkoming of het PGB vast. Dit wordt in een beschikking kenbaar gemaakt.
3. Het college geeft toestemming voor de woningaanpassing, op voorwaarde dat niet al zonder toestemming een begin is gemaakt met de werkzaamheden.
4. De woningeigenaar is verantwoordelijk voor de uitvoering van de woningaanpassing conform het programma van eisen.

3.11. Voorwaarden voor verstrekking PGB en uitbetaling financiële tegemoetkoming.

De volgende voorwaarden zijn van toepassing:

- a. Direct na de voltooiing van de werkzaamheden, maar uiterlijk binnen één jaar na het verlenen van toestemming voor het aanpassen van de woning, verklaart diegene aan wie de financiële tegemoetkoming wordt uitbetaald (de woningeigenaar) aan het college dat de bedoelde werkzaamheden zijn voltooid (de gereedmelding). Deze gereedmelding is tevens een verzoek om de definitieve vaststelling (indien aan de orde) en uitbetaling van de financiële tegemoetkoming of het persoonsgebonden budget. Alle rekeningen en betalingsbewijzen worden bijgevoegd;
- b. Aan door het college aangewezen personen wordt gelegenheid geboden tot het controleren van de woningaanpassing;

3.12 Woonhuisverzekering

Bij het aanpassen van de woning wordt ervan uitgegaan dat de eigenaar van de woning zijn woonhuisverzekering zo nodig aanpast.

Hoofdstuk 4. Lokaal verplaatsen per vervoermiddel.

Inleiding

Het lokaal verplaatsen per vervoermiddel is de mogelijkheid om in de eigen woon- en leefomgeving te participeren. Er wordt gesproken over lokaal verplaatsen, waarbij gedacht moet worden aan verplaatsingen in een straal van 15 tot 20 kilometer rond de woning. Buiten dit gebied kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden van het bovenregionale vervoer, dat Valys in opdracht van het ministerie van VWS verricht.

Een collectief vervoersysteem heeft het primaat mits men rekening houdt met de persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager.

Als er na het optreden van beperkingen geen sprake is van een andere situatie op vervoersgebied dan daarvoor (men heeft al een auto en is gewend daar alles mee te doen) zal er geen noodzaak zijn te compenseren omdat er geen probleem is of omdat men het zelf kan oplossen. Dat kan anders zijn indien door het optreden van de beperkingen ook het inkomen daalt tot onder bijstandsniveau.

Afwegingskader

- Om voor een individuele voorziening in aanmerking te komen zal het college eerst nagaan of alle mogelijke alternatieven al zijn beoordeeld. Dat kan gaan om het inzetten van het eigen sociale netwerk, het gebruik maken van algemene voorzieningen (bijvoorbeeld vrijwilligersvervoer) of het aanschaffen van algemeen gebruikelijke voorzieningen (bijvoorbeeld een fiets met trapondersteuning) die de problemen kunnen oplossen.
- Als het college dient te compenseren zal gekeken worden waar de vervoersbehoefte van de aanvrager uit bestaat.
- Aan de hand van deze vervoersbehoefte zal het college beoordelen of deze behoefte bij een persoon met een maximale loopafstand van 800 meter ingevuld kan worden met een systeem van collectief vraagafhankelijk vervoer. Hierbij houdt het college rekening met de persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager.
- Met een systeem voor collectief vervoer of met een andere individuele voorziening dient tenminste een afstand van 1500 km per jaar te kunnen worden afgelegd.
- Bij personen met een loopafstand van minder dan 100 meter moet het college beoordelen of naast een voorziening als collectief vervoer ook nog een voorziening noodzakelijk is voor de zeer korte afstand.
- Ook bij personen met een loopafstand van meer dan 100 meter, maar minder dan 800 meter, zal het college beoordelen of een voorziening voor de zeer korte afstand noodzakelijk is.
- Indien collectief vervoer niet of onvoldoende compenseert, kan het college een individuele voorziening in de vorm van een voorziening in natura of een persoonsgebonden budget of een financiële tegemoetkoming te besteden aan vervoer verstrekken.
- Een individuele voorziening kan alleen worden verstrekt als deze op een veilige manier kan worden gebruikt. Zo kan het noodzakelijk zijn dat de aanvrager, na het afleggen van een rijvaardigheidstest, eerst rijlessen/verkeerslessen volgt om vast te stellen dat een voorziening veilig kan worden gebruikt. Wanneer op een later moment alsnog twijfel ontstaat, kan van betrokkene worden gevraagd om (nogmaals) een rijvaardigheidstest af te leggen. Wanneer deze test uitwijst dat de voorziening niet langer veilig kan worden gebruikt, wordt de voorziening

ingenomen. Ook wanneer betrokkene weigert mee te werken aan een rijvaardigheidstest kan dit reden zijn om de voorziening in te nemen.

- Met de positie van mantelzorgers kan rekening worden gehouden bij het bepalen van de vervoersvoorziening. Zo kan het medisch noodzakelijk zijn dat de mantelzorger mee wordt vervoerd (vanwege de noodzaak tijdens het vervoer in te grijpen) zodat het vervoer van de mantelzorger als noodzakelijke begeleider gratis plaats vindt.

4.1 Vormen van vervoersvoorzieningen

Artikel 22 van de Verordening luidt:

“De door het college te verstrekken voorziening, ter compensatie van beperkingen bij het zich lokaal verplaatsen, kan bestaan uit:

- a. een algemene voorziening waaronder een collectieve vervoersvoorziening;*
- b. een vervoersvoorziening in natura;*
- c. een persoonsgebonden budget te besteden aan een vervoersvoorziening;*
- d. een financiële tegemoetkoming in de kosten van een vervoersvoorziening.”*

Dat betekent dat er naast een voorziening in natura, een persoonsgebonden budget en een financiële tegemoetkoming ten behoeve van vervoersvoorzieningen ook algemene vervoersvoorzieningen verstrekt kunnen worden.

4.1.1 Primaat collectief vervoer.

Uit artikel 24 van de Verordening blijkt dat er een primaat ligt bij die algemene voorzieningen, met daarna een primaat voor het collectief vervoer. Bij het bestaan van vervoersproblemen wordt dus altijd eerst gekeken of algemene voorzieningen daar een passende oplossing voor kunnen bieden. Indien dat niet het geval is wordt eerst gekeken of collectief vervoer het probleem kan oplossen, is dat ook niet het geval dan komen andere voorzieningen in aanmerking.

Als een algemene voorziening onvoldoende oplossing biedt, of als naast een algemene voorziening nog andere vervoersvoorzieningen nodig zijn, geldt het primaat van het collectief vervoer. Als gevolg van dit primaat komt een persoon die ten gevolge van een beperking het openbaar vervoer niet kan bereiken of geen gebruik kan maken van het openbaar vervoer allereerst – indien dit medisch mogelijk is – in aanmerking voor collectief vervoer.

De uitdrukking ‘het openbaar vervoer niet kunnen bereiken’ wordt door de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep geoperationaliseerd middels het criterium “maximale loopafstand 800 meter”. Kan men geen 800 meter zelfstandig, al dan niet met hulpmiddelen en in een redelijk tempo, afleggen dan wordt men verondersteld het openbaar vervoer niet te kunnen bereiken. Kan men dat wel, maar is het onmogelijk in het openbaar vervoer te komen of het te gebruiken, dan ook komt men voor Wmo-vervoersvoorzieningen in aanmerking. Het opheffen van een buslijn, waardoor een halte op grote(re) afstand komt te liggen, is op zich geen aanleiding een vervoersvoorziening te verstrekken. Hiervoor kan men, zonder Wmo-indicatie, gebruik maken van het collectief vervoer (als algemene voorziening).

4.1.2 Omvang in gebied en in kilometers

Voor de vervoersvoorzieningen geldt dat uitsluitend rekening gehouden moet worden met de verplaatsingen in de directe woon- en leefomgeving. Artikel 25 van de Verordening bepaalt hierover:

“1. De te verstrekken vervoersvoorziening voorziet in de vervoersbehoefte in de directe woon- en leefomgeving met een omvang per jaar van in ieder geval 1500 kilometer.

2. In aanvulling op het eerste lid kan een vervoersvoorziening voor een bovenregionale verplaatsing uitsluitend verstrekt worden wanneer het vervoer betrekking heeft op een contact dat noodzakelijk is om dreigende vereenzaming te voorkomen.”

Op basis van dit artikel moet iedereen tenminste 1500 kilometer af kunnen leggen met de combinatie van aanwezige voorzieningen (minimaal 5 openbaar vervoer zones vanaf het woonadres).

Komt men voor een vervoersvoorziening in aanmerking, dan onderscheiden we vervoer voor de korte en langere afstand. Het vervoer op de korte afstand is het zogenoemde “loop-“ en “fietsvervoer”. Het vervoer op de langere afstand is het vervoer waarvoor niet-gehandicapten het openbaar vervoer zouden kunnen nemen.

Alleen bij personen met een zeer beperkte loopafstand (dat is een loopafstand tot maximaal 100 meter) moet op basis van jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep op beide terreinen een oplossing worden geboden. Dit wil niet zeggen dat dit niet hoeft bij mensen met een grotere loopafstand, maar tot 100 meter is het dwingend voorgeschreven!

4.1.3 Het leven van alledag in de directe woon- of leefomgeving

De compensatieplicht voor vervoer is in beginsel gericht op het sociaal vervoer, ook wel “vervoer in het kader van het leven van alledag in de directe woon- of leefomgeving” genoemd. Het gaat in de Wmo in beginsel om verplaatsingen die de gemiddelde Nederlander in zijn/haar eigen woonomgeving maakt, zoals vervoer om boodschappen te doen, vrienden en familie te bezoeken, vervoer naar clubs en sociaal-culturele instellingen. Recreatieve verplaatsingen kunnen ook deel uitmaken van het dagelijkse patroon van het leven van alledag. In dat geval wordt met het treffen van een Wmo-vervoersvoorziening ook met deze bestemmingen rekening gehouden.

Voorzieningen die worden aangevraagd om zich buiten de eigen leefomgeving te kunnen verplaatsen of om voorzieningen mee te nemen, zoals aanhangers en oprijplaten voor het meenemen van scootermobielen of een meeneembare scootermobiel, vallen niet onder de compensatieplicht.

4.2 Specifieke vervoersdoelen

4.2.1 Vervoer in verband met werk

Bij de beoordeling van aanspraken op vervoersvoorzieningen wordt geen rekening gehouden met vervoersbehoefte in verband met werk. Voor mensen die in dienstbetrekking werken en mogelijk voor zelfstandigen zijn er voorliggende voorzieningen, zoals WAO/WIA, Wajong, Waz en ZW. Deze regelingen worden uitgevoerd door het UWV.

Werknemers die werkzaam zijn in de sociale werkvoorzieningen (Wsw) kunnen voor woon-werkverkeer op basis van de CAO-Wsw een beroep doen op hun werkgever.

4.2.2 Vervoer in verband met vrijwilligerswerk

Ook (extra) vervoersbehoefte in verband met vrijwilligerswerk is geen aanleiding voor verstrekking van vervoersvoorzieningen. De Centrale Raad gaat er van uit dat vervoerskosten betaald kunnen worden door de organisatie waarvoor het vrijwilligerswerk verricht wordt.

4.2.3 Vervoer in verband met het volgen van onderwijs

Vervoer in verband met onderwijs valt evenmin onder de compensatieplicht van de Wmo. Er zijn voorliggende voorzieningen, zoals het leerlingenvervoer op grond van de onderwijswetgeving en voorzieningen die via het UWV worden verstrekt.

4.2.4 Vervoer in verband met therapie, dagbehandeling/dagopvang of bezoek aan medische behandelaars

Vervoer van en naar medische behandelaars kan onder de Wmo vallen. Een incidenteel bezoek aan de huisarts of specialist behoort tot het leven van alledag. Het vervoer naar dagopvang valt in principe niet onder de Wmo. Dit is het geval wanneer de dagopvang een overwegend therapeutisch karakter heeft of wordt gefinancierd in het kader van de AWBZ.

4.3 Collectief vervoer

Wie problemen heeft op de langere afstanden komt op basis van artikel 22 van de Verordening in aanmerking voor collectief vervoer indien dit medisch gezien adequaat is. Uit de jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep blijkt dat alleen in uitzonderlijke situaties (zoals onbeheersbare incontinentie of ernstige gedragsproblemen) het collectief vervoer niet voldoende compenserend is.

Voor het gebruik van het collectief vervoer is een tarief verschuldigd. Dat bedrag is geen eigen bijdrage in de zin van de Wmo, maar een algemeen gebruikelijk tarief, zoals ook gebruikers van elk openbaar vervoer een tarief betalen. Wanneer begeleiding tijdens de rit (medisch) noodzakelijk is, kan één begeleider gratis meereizen. Indien alleen begeleiding op de plaats van bestemming noodzakelijk is, dus niet tijdens de rit, dan valt dit niet onder de Wmo en dient de begeleider ook zelf een tarief te betalen voor de rit.

Als collectief vervoer medisch gezien voor de aanvrager niet adequaat is, zal een andere voorziening gekozen moeten worden. Het kan dan gaan om een voorziening in natura, een persoonsgebonden budget of een financiële tegemoetkoming.

4.4 Financiële tegemoetkoming vervoerskosten

Wanneer de aanvrager medisch gezien geen gebruik kan maken van een eigen auto en/of het collectief vervoer kan een financiële tegemoetkoming verstrekt worden voor gebruik van een (rolstoel) taxi. De hoogte van de financiële tegemoetkoming is vastgelegd in het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

Het gaat om een tegemoetkoming in de kosten van vervoer. Het is niet de bedoeling dat vanuit de Wmo de totale vervoersbehoefte wordt gefinancierd. Reden hiervoor is dat een ieder kosten voor vervoer moet maken.

4.5 Autoaanpassingen

Een aanpassing aan een eigen auto wordt alleen verstrekt wanneer een auto minder dan 7 jaar oud is. Reden hiervan is we ervan uitgaan dat de autoaanpassing minimaal 5 jaar mee moet kunnen gaan en een levensduur van 12 jaar voor een auto reëel is. Een uitzondering op deze regel wordt gemaakt voor voorzieningen die eenvoudig en zonder (aanzienlijke) meerkosten kunnen worden overgezet in een nieuw aan te schaffen auto (denk aan een aangepaste stoel of een kofferbaklift).

Wanneer betrokkene binnen de termijn van vijf jaar na verstrekking van de voorziening besluit een nieuwe auto aan te schaffen dan wordt het tot de eigen verantwoordelijkheid gerekend om de noodzakelijke autoaanpassing zelf te realiseren. Er kan dan geen beroep worden gedaan op de compensatieplicht van de gemeente.

4.6 Aanspraak op een vervoersvoorziening voor AWBZ-bewoners.

Wanneer een bewoner van een AWBZ-instelling voldoende zelfredzaam is om deel te kunnen nemen aan activiteiten buiten de instelling, kan hij een beroep doen op de Wmo voor het noodzakelijke vervoer.

Artikel 26 van de Verordening bepaalt voor welk vervoer aan AWBZ-bewoners géén vervoersvoorziening verstrekt wordt.

“In geval een persoon als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g onderdeel 5 en 6 van de Wet het hoofdverblijf heeft in een erkende instelling op grond van artikel 5 van de Wet toelating zorginstellingen wordt geen voorziening verstrekt voor het vervoer van en naar door de instelling georganiseerde (recreatieve) activiteiten en/of aangeboden voorzieningen.”

Bij verblijf in een AWBZ-instelling komt een aantal voorzieningen die normaal voor eigen rekening komen, ten laste van de instelling. Zo wordt tot het verblijf in een AWBZ-instelling ook enige mate van recreatie gerekend.

Op welke wijze dit wordt ingevuld, hangt af van de zelfredzaamheid van de bewoner en de mate waarin deze kan deelnemen aan recreatieve en sociaal-culturele activiteiten. In de AWBZ is niet expliciet geregeld dat de instelling ook verantwoordelijk is voor het vervoer van/naar deze activiteiten.

Gemeenten zijn op grond van de Wmo verantwoordelijk voor het verstrekken van vervoersvoorzieningen gericht op het compenseren van beperkingen op het gebied van zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Het vervoer van een bewoner van een AWBZ-instelling naar en van door de instelling aangeboden activiteiten en/of voorzieningen kan hier niet toe gerekend worden.

Hiermee sluiten we aan bij de situatie zoals deze onder de Wet voorzieningen gehandicapten, voorafgaande aan de Wmo, was vastgelegd in de 'Regeling sociaal vervoer AWBZ-instellingen'. In deze regeling was bepaald dat de AWBZ-instelling verantwoordelijk was voor het vervoer naar en van door de instelling georganiseerde recreatieve activiteiten en de gemeente voor het vervoer voor het zelfstandig onderhouden van sociale contacten. De situatie dat tot het verblijf in een AWBZ-instelling ook enige mate van recreatie - en in het verlengde daarvan ook het eventuele vervoer - behoort, is sindsdien niet gewijzigd. Gelet hierop wordt het vervoer naar en van door de instelling georganiseerde (recreatieve) activiteiten expliciet niet tot de vervoersbehoefte gerekend waarvoor de aanvrager vanuit de Wmo gecompenseerd dient te worden.

4.6.1 Financiële tegemoetkoming vervoerskosten AWBZ-bewoners

Wanneer bewoners van AWBZ-instellingen medisch gezien geen gebruik kunnen maken van het collectief vervoer en Valys, kunnen zij in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming. Tot de vervoersbehoefte van een bewoner van een AWBZ-instelling kan ook het bovenregionale vervoer worden gerekend voor zover dat bedoeld is voor het onderhouden van sociale contacten met familie.

Afhankelijk van de vervoersbehoefte wordt de aanvrager ingedeeld in een klasse en wordt de bijbehorende financiële tegemoetkoming verstrekt.

De klasse-indeling is als volgt:

375 km tot 749 km
750 km tot 1499 km
1500 km tot 2249 km
2250 km tot 2999 km
Meer dan 3000 km

De vervoersbehoefte wordt bij de eerste aanvraag vastgesteld, waarna de financiële tegemoetkoming voor dat kalenderjaar wordt bepaald. De bedragen per klasse en per vervoerssoort (auto, taxi of rolstoeltaxi) zijn opgenomen in het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Maandelijks wordt 1/12^e deel uitbetaald. Aan het einde van het kalenderjaar wordt verantwoording afgelegd over de gereisde kilometers. Wanneer de feitelijke vervoersbehoefte in een hogere of lagere klasse blijkt te vallen, dan wordt de verstrekking gewijzigd per 1 januari van het daarop volgende kalenderjaar.

Hoofdstuk 5. Verplaatsen in en om de woning: de rolstoel

Inleiding

In het kader van de Wmo kunnen voor verplaatsingen binnen- en buitenshuis rolstoelen worden verstrekt. Voor dergelijke verplaatsingen zijn er twee soorten rolstoelen: de handbewogen rolstoel en de elektrische rolstoel.

In dit hoofdstuk wordt ook de sportvoorziening beschreven.

Afwegingskader

- Het gaat om het zich verplaatsen in en om de woning. Dat betekent dat het om verplaatsingen gaat die direct vanuit de woning worden gedaan. Daarom gaat het hier om belanghebbenden die voor het incidenteel of dagelijks zittend verplaatsen zijn aangewezen op een rolstoel.
- Een rolstoel kan door het college verstrekt worden in natura of in de vorm van een persoonsgebonden budget.
- Bij verstrekking in natura vallen alle kosten van onderhoud en verzekering onder de verstrekking.
- Ten aanzien van mantelzorgers zal door het college rekening worden gehouden met hun belangen. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat als de mantelzorger niet in staat is de rolstoel in alle omstandigheden te duwen, er een ondersteunende motorvoorziening verschaft kan worden.
- De sportvoorziening wordt niet gerekend tot een voorziening voor het verplaatsen in en om de woning. Omdat sporten echter ook voor mensen met een beperking tot het leven van alledag behoort, verstrekt de gemeente een forfaitaire financiële tegemoetkoming voor de aanschaf van een sportvoorziening voor mensen die zonder een dergelijke voorziening niet kunnen sporten

5.1. Vormen van rolstoelvoorzieningen

Artikel 27 van de Verordening luidt:

“De door het college, ter compensatie van beperkingen bij het verplaatsen in en om de woning, dan wel voor sportbeoefening te verstrekken (rolstoel)voorziening inclusief onderhoud, reparatie en verzekering kan bestaan uit:

- a. een algemene voorziening waaronder een algemene rolstoelvoorziening;*
- b. een rolstoelvoorziening in natura;*
- c. een persoonsgebonden budget te besteden aan een rolstoelvoorziening;*
- d. een forfaitaire financiële tegemoetkoming te besteden aan een sportvoorziening.”*

5.2 Verplaatsen in en om de woning

Artikel 28 van de Verordening luidt:

“1. Een persoon als bedoeld in artikel 1, eerste lid onder g, onderdeel 5 en 6 van de Wet kan voor de in artikel 27, onder a vermelde voorziening in aanmerking worden gebracht indien aantoonbare beperkingen incidenteel verplaatsen in en om de woning noodzakelijk maken en hulpmiddelen die verstrekt worden op grond van de AWBZ of een andere wettelijke regeling geen adequate oplossing bieden.

2. Een persoon als bedoeld in artikel 1, eerste lid onder g, onderdeel 5 en 6 van de Wet kan voor de in artikel 27, onder b en c vermelde voorziening in aanmerking worden gebracht indien:

- a. aantoonbare beperkingen het gebruik van een voorziening als bedoeld in artikel 27, onder a, onmogelijk maken dan wel;*
- b. een voorziening als bedoeld in artikel 27, onder a niet aanwezig is.*

3. Een persoon als bedoeld in artikel 1, eerste lid onder g, onderdeel 5 en 6 van de Wet kan voor de in artikel 27, onder d vermelde voorziening in aanmerking worden gebracht indien aantoonbare beperkingen het sporten zonder sportvoorziening onmogelijk maken.”

5.2.1 Rolstoel in natura en PGB

Voor hen die vaker, soms dagelijks, een rolstoel nodig hebben voor verplaatsing in en om de woning kan op basis van het gestelde in artikel 28 lid 2 van de Verordening een rolstoel toegekend worden. Dit kan ingevolge artikel 27 van de Verordening, aanhef en onder b en c als voorziening in natura en als persoonsgebonden budget.

Voor de vorm waarin de voorziening verstrekt wordt is de wens van de aanvrager bepalend en zal een persoonsgebonden budget uitsluitend geweigerd worden als sprake is van het bepaalde in artikel 4 lid 2 van de Verordening maatschappelijke ondersteuning.

5.2.2 Een sportvoorziening

Voor een sportvoorziening komt men ingevolge artikel 28 lid 3 van de Verordening in aanmerking als sportbeoefening zonder sportvoorziening onmogelijk is door aantoonbare beperkingen op grond van ziekte of gebrek. Recreatieve activiteiten worden niet onder sport gerekend.

Bij veel gehandicaptensportverenigingen bestaat de mogelijkheid een sportvoorziening te lenen om uit te proberen of een bepaalde sport die aantrekkelijk lijkt ook bij iemand past. Dit kan nuttig zijn om te voorkomen dat een aangeschafte sportvoorziening uiteindelijk niet of nauwelijks gebruikt wordt.

Voor de aanschaf van een sportvoorziening wordt uitsluitend een forfaitaire financiële tegemoetkoming verstrekt. Deze financiële tegemoetkoming is ook bedoeld voor onderhoud en reparatie.

In uitzonderlijke situaties, waarin bijvoorbeeld een elektrische rolstoel noodzakelijk is voor sport, kan met behulp van een beroep op de hardheidsclausule een hoger bedrag worden verstrekt. Dat zal mogelijk zijn als het inkomen de aanschaf van een elektrische sportrolstoel met de forfaitaire financiële tegemoetkoming niet mogelijk maakt. Een uitgebreide individuele beoordeling is hiervoor noodzakelijk.

Topsport zal net als bij niet-gehandicapten, vaak hoge uitgaven vergen voor sporthulpmiddelen. Deze regeling is daar niet voor bedoeld.

5.3 Aanspraak op rolstoelvoorzieningen door AWBZ-bewoners

Bewoners van AWBZ-instellingen, die ingevolge artikel 5 van de Wet toelating zorginstellingen zijn erkend, komen slechts voor een rolstoel in aanmerking indien zij vanuit de AWBZ geen aanspraak kunnen maken op een rolstoel. Hiervan zal sprake zijn als artikel 15 van het Besluit zorgaanspraken (Bza) van de AWBZ van toepassing is.

Dat betekent dat bij het ontvangen van verblijf en behandeling in dezelfde instelling aanspraak gemaakt kan worden op een rolstoel vanuit de AWBZ.

Hoofdstuk 6. Inlichtingen, onderzoek en advies

Bij toekenning van voorzieningen op grond van de Wmo voert de gemeente een zorgvuldig onderzoek uit waarbij een medisch advies van een onafhankelijk (sociaal) medisch adviseur noodzakelijk kan zijn.

In de Verordening heeft dat vorm gekregen in artikel 30:

Dit artikel biedt de basis voor een zorgvuldig onderzoek om te bepalen of er al dan niet sprake is van een (medische) noodzaak voor het verstrekken van een voorziening. Belanghebbende moet meewerken aan dit onderzoek voor zover van belang voor het beoordelen van de noodzaak voor de voorziening. Dit kan ook inhouden dat het noodzakelijk is om een huisbezoek af te leggen. Wanneer een aanvrager geen medewerking verleent aan het onderzoek mag de aanvraag worden afgewezen omdat het niet mogelijk is voldoende onderzoek te doen.

Wanneer de beperkingen door de deskundige van de gemeente niet voldoende kunnen worden geobjectiveerd kan het college een door hen daartoe aangewezen adviesinstantie om advies vragen.

Gegevens die noodzakelijk zijn voor het beoordelen van de aanvraag moeten verschaft worden aan het college. Hierbij kan gedacht worden aan medische gegevens, maar ook aan financiële gegevens of aan medische indicatiegegevens op grond van de AWBZ.

Het opvragen van medische gegevens bij de behandelende sector mag uitsluitend plaatsvinden met toestemming van de aanvrager.

Bij de advisering wordt de systematiek zoals neergelegd in de International Classification of Functions, Disabilities and Impairments, de zogenaamde ICF classificatie, gebruikt.

“De ICF is een classificatie van het menselijk functioneren. De classificatie is systematisch geordend in gezondheidsdomeinen en met de gezondheid verband houdende domeinen. Op elk niveau zijn de domeinen verder gegroepeerd op grond van gemeenschappelijke kenmerken, en in een zinvolle ordening geplaatst.”

Van de ICF zijn met name de lijsten met “functies” en “activiteiten en participatie” van belang. Daarom zijn deze lijsten als Bijlage II en III toegevoegd. Problemen met functies kunnen leiden tot stoornissen bij activiteiten en participatie. Het is op dit niveau dat de compensatie plaats zal moeten vinden.

Samengevat betekent dit dat de deskundige de stoornis, de daaruit volgende beperkingen en de mate van die beperkingen dient te vermelden, gerelateerd aan de mogelijke compensatie of de te verstrekken voorzieningen.

Hoofdstuk 7. Verkrijgen van voorzieningen en motiveren van besluiten

7.1. Aanvraag en “het gesprek”

Een voorziening wordt verstrekt op aanvraag. Aanvragen kunnen schriftelijk of digitaal worden ingediend.

“Het gesprek” maakt onderdeel uit van de aanvraag. Dit is een open gesprek waarin samen met de persoon die compensatie behoeft een zo volledig mogelijke inventarisatie gemaakt wordt van zijn situatie, zijn mogelijkheden en onmogelijkheden, zijn wensen en individuele specifieke kenmerken en de problemen die om een oplossing vragen, wordt de ondersteuningsbehoefte van de burger in kaart gebracht. Op basis hiervan kan bekeken worden welke mogelijkheden er zijn om te compenseren met oplossingen die al voorhanden zijn, zoals eigen mogelijkheden, (wettelijk) voorliggende voorzieningen, algemene voorzieningen, algemeen gebruikelijke voorzieningen of collectieve voorzieningen. Daarna wordt duidelijk op welke punten nog individuele voorzieningen nodig zijn.

Het gesprek moet leiden tot oplossingen voor de ondervonden belemmeringen, met als sluitstuk een beroep op de individuele voorzieningen uit prestatieveld 6 van de Wmo.

Als de aanvraag is ingediend wordt deze in behandeling genomen en zo spoedig mogelijk afgehandeld. In spoedeisende situaties wordt de aanvraag met voorrang afgehandeld. Op een aanvraag(procedure) is de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Als het onverhoopt niet lukt binnen de wettelijk voorgeschreven termijn op een aanvraag een besluit te nemen, dan zal voor het verstrijken van deze termijn betrokkene daarvan op de hoogte worden gesteld, onder vermelding van de nieuwe termijn waarbinnen nu een besluit verwacht kan worden.

7.2. Onderzoek – doelgroep

Het eerste dat bij een aanvraag moet gebeuren is beoordelen of de aanvrager behoort tot de doelgroep van de Wmo. Daarvoor liggen enkele uitgangspunten vast in de Wmo zelf en aanvullend hierop in de Verordening.

Artikel 2 Wmo bepaalt:

“Er bestaat geen aanspraak op maatschappelijke ondersteuning voor zover met betrekking tot de problematiek die in het gegeven geval aanleiding geeft voor de noodzaak tot ondersteuning, een voorziening op grond van een andere wettelijke bepaling bestaat.”

Er zal dus altijd moeten worden nagegaan of de aangevraagde voorziening wellicht valt onder andere publiekrechtelijke regelingen.

Artikel 4 van de Wmo spreekt van *“de beperkingen die een persoon als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g, onderdeel 4°, 5° en 6°, ondervindt in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie”*.

Bij de persoon uit het eerste lid onder g, onderdeel 4, 5 en 6 gaat het om:

1. mantelzorgers,
2. mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en mensen met een psychosociaal probleem ten aanzien van deelname aan het maatschappelijk verkeer en zelfstandig functioneren;
3. mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en mensen met een psychosociaal probleem ten aanzien van voorzieningen ten behoeve van het behouden en bevorderen van het zelfstandig functioneren of deelname aan het maatschappelijk verkeer.

In de Wet (artikel 5, lid 2) en de Verordening (artikel 30, lid 5) is aangegeven dat individuele voorzieningen samenhangend afgestemd op de situatie van de persoon met beperkingen worden bepaald.

Er wordt rekening gehouden met persoonskenmerken, behoeften en omstandigheden van de persoon met beperkingen, alsmede met de capaciteit van de persoon met beperkingen om uit het oogpunt van kosten zelf in maatregelen te voorzien. De ondersteuning wordt afgestemd op de persoonlijke situatie van aanvrager.

Bij het bepalen van voorzieningen wordt in samenhang beoordeeld

- of de voorziening de belemmering(en) opheft of, als dat onmogelijk is, de belemmering(en) vermindert en de deelname aan het maatschappelijk verkeer bevordert;
- de voorziening gericht is op een versterking van het zelfstandig functioneren van de persoon met beperkingen;
- de voorziening de mogelijkheid biedt om normaal van de woning gebruik te maken;
- de voorziening de mogelijkheid biedt om in aanvaardbare mate deel te nemen aan het leven van alledag.

Mantelzorgers hebben geen zelfstandig recht op Wmo-voorzieningen (behalve uiteraard als ze zelf beperkingen hebben), maar wel een afgeleid recht. Dit is afhankelijk van degene aan wie de mantelzorger hulp verleent en heeft als doel de mantelzorg te kunnen leveren of te kunnen volhouden.

7.3. Motivering van besluiten

Ingevolge artikel 26, lid 1 Wmo, dat luidt:

“1. De motivering van een beschikking op een aanvraag om een individuele voorziening vermeldt op welke wijze de genomen beschikking bijdraagt aan het behouden en het bevorderen van de zelfredzaamheid en de normale maatschappelijke participatie van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem.”

Op basis van deze bepaling zal in de beschikking aangegeven moeten worden op welke wijze de genomen beschikking bijdraagt aan het behouden en het bevorderen van de zelfredzaamheid en de normale maatschappelijke participatie van betrokkene.

Bij een afwijzing van een aanvraag voor een individuele voorziening zal aangegeven moeten worden waarom compensatie niet noodzakelijk is en hoe het resultaat op een andere manier kan worden bereikt.

7.4. Wijzigingen in de situatie

In de Verordening is in artikel 31 opgenomen dat men verplicht is om wijzigingen in de situatie te melden:

“Degene aan wie op basis van deze Verordening een voorziening is verstrekt, is verplicht aan het college mededeling te doen van alle feiten en omstandigheden waarvan redelijkerwijs duidelijk moet zijn dat deze van invloed kunnen zijn op de aanspraak op een voorziening.”

Ondanks dat deze regel in de Verordening staat, is het van belang deze voorwaarde ook in de beschikking of in een bijlage bij de beschikking op te nemen, zodat bij elke toekenning de aanvrager hierop weer attent wordt gemaakt.

7.5. Hardheidsclausule

Soms kan strikte toepassing van bepalingen van de Verordening en het daarop gebaseerde beleid van de gemeente onredelijk uitpakken. Onder bijzondere omstandigheden kan het daarom nodig zijn om ten gunste van de aanvrager af te wijken van de bepalingen. Daarom voorziet de Verordening in een zogenaamde hardheidsclausule.

De gemeente heeft zelf de keuze om in een bepaalde situatie de hardheidsclausule te gebruiken. Het gaat met nadruk om bijzondere situaties. Het gebruik maken van de hardheidsclausule moet dan ook beschouwd worden als een uitzondering op de regel. Wanneer de gemeente gebruik maakt van de hardheidsclausule, moet ze duidelijk aangeven waarom in die bepaalde situatie van de Verordening en het beleid wordt afgeweken.

7.6. Bezwaar en klachten

Wanneer het college een besluit neemt, bestaat op grond van de Algemene wet bestuursrecht de mogelijkheid tot het indienen van bezwaar (of beroep). Deze mogelijkheid wordt medegedeeld in het besluit. In sommige gevallen bestaat er de mogelijkheid om het besluit met spoed aan te vechten. De bezwaarclausule wordt opgenomen in het besluit op de aanvraag.

Als iemand van mening is dat hij onheus is bejegend door een medewerker van de gemeente tijdens de behandeling van een aanvraag, dan kan hierover schriftelijk een klacht worden ingediend bij het afdelingshoofd van de afdeling. Op de website www.iasz.nl wordt uitgelegd hoe.

Als iemand zich onheus bejegend voelt door een medewerker van een externe organisatie die in opdracht van de gemeente uitvoering geeft aan Wmo taken (bijvoorbeeld een keuringsinstantie, een leverancier van voorzieningen of een organisatie die hulp bij het huishouden levert) dan kan bij de desbetreffende organisatie worden geklaagd. De gemeente wordt op de hoogte gehouden over de afhandeling van de klacht.

Bijlage I bij hoofdstuk 2: Handreiking normering hulp bij het huishouden

Per huishoudelijke taak geldt de onderstaande normtijd (per week).

Zwaar huishoudelijk werk	
Omschrijving	
Stofzuigen Schrobben, dweilen, soppen van sanitair en keuken Bedden verschoneren Ramen lappen	
Normtijd	
Eenpersoonshuishouden, maximaal 3 kamers	90 minuten
Eenpersoonshuishouden, 4 of meer kamers	180 minuten
Meerpersoonshuishouden	180 minuten
Factoren meer hulp	
Kind(eren) < 12 jaar	30 minuten extra (max. 90 min)
Psychogeriatrische problematiek / gedragsproblematiek	30 minuten
Allergie of aandoening aan de luchtwegen in een gesaneerde woning	60 minuten
Grote woning met een hoge bezettingsgraad	60 minuten
Hoge vervuilingsgraad, als gevolg van beperkingen, niet door de bestaande leefwijze	60 minuten
Bijzonderheden:	
Voor de verzorging van dieren wordt geen extra tijd berekend, dit is al verdisconteerd in de marge van de normtijden.	

Licht huishoudelijk werk	
Omschrijving	
Stof afnemen/raggen Opruimen Afwassen (indien er géén maaltijdbereiding is geadviseerd) Bed opmaken	
Normtijd	
Eenpersoonshuishouden	60 minuten
Meerpersoonshuishouden	90 minuten
Factoren meer hulp	
Kind(eren) < 12 jaar	30 minuten
Psychogeriatrische problematiek / gedragsproblematiek	30 minuten
Allergie of aandoening aan de luchtwegen in een gesaneerde woning	30 minuten
Bijzonderheden	
Indien licht huishoudelijke werk én maaltijdvoorziening wordt geïndiceerd. Dan tijd in mindering brengen (bij licht huishoudelijk werk) omdat afwassen (handmatig of afwasmachine in/uitruimen) ook opgenomen is bij maaltijdverzorging. Indien cliënt wel in staat is licht huishoudelijk werk te verrichten maar niet de maaltijdverzorging, dan wordt verwacht dat cliënt zelf de afwas kan voorspoelen.	

Wasverzorging
Omschrijving
Wasgoed sorteren en wassen in de wasmachine Wasgoed ophangen en afhalen Wasgoed drogen in de droger Wasgoed vouwen en opbergen Wasgoed strijken

Normtijd	
Eenpersoonshuishouden	60 minuten
Meerpersoonshuishouden	90 minuten
Factoren meer hulp	
Kind(eren) < 16 jaar	30 minuten per kind
Bedlegerige cliënten	30 minuten
Extra bewassing in verband met overmatige transpiratie, incontinentie, speekselverlies etc.	30 minuten
Bijzonderheden	
Strijken van de bovenkleding is opgenomen in de normtijd. Extra tijd voor strijken van onderkleding en/of beddengoed is alleen mogelijk indien dit medisch noodzakelijk is.	

Boodschappen voor het dagelijkse leven doen	
Omschrijving	
Boodschappenlijst samenstellen Boodschappen inkopen Boodschappen opslaan	
Normtijd	
60 minuten per week	
Factoren meer hulp	
Leefeenheid > 4 personen	60 minuten
Kind(eren) < 12 jaar	60 minuten
Afstand tot dichtstbijzijnde winkel is > 2 kilometer	30 minuten
Bijzonderheden	
Eigen keuzes, zoals de keuze voor speciaal voedsel dat maar beperkt te koop wordt aangeboden, waardoor extra reizen nodig is of het doen van boodschappen in een groot aantal winkels, resulteert niet in extra tijd voor boodschappen doen. Alleen wanneer bovenstaande medisch noodzakelijk is, kan men extra tijd krijgen.	

Broodmaaltijd bereiden	
Omschrijving	
Broodmaaltijd bereiden (smeren) Broodmaaltijd klaar zetten, tafel dekken Koffie/thee zetten Afwassen of in/uitruimen vaatwasmachine	
Normtijd	
15 minuten per keer, maximaal 2x per dag	
Factoren meer hulp	
Kind(eren) < 12 jaar	20 minuten

Warme maaltijd bereiden	
Omschrijving	
Warme maaltijd bereiden; koken óf opwarmen Warme maaltijd klaar zetten, tafel dekken Koffie/thee zetten Afwassen of in/uitruimen vaatwasmachine	
Normtijd	
Opwarmen	15 minuten per dag
Koken	30 minuten per dag
Factoren meer hulp	
Kind(eren) < 12 jaar	20 minuten per maaltijd
Bijzonderheden	
Maaltijdservice, kant-en-klaar maaltijden, etc. gelden als voorliggende voorzieningen.	

Verzorging en/of tijdelijke opvang van kinderen	
Omschrijving	
Het gaat hierbij om een ouder die ten gevolge van beperkingen tijdelijk niet in staat is de verzorging en/of opvang van gezonde kinderen uit te voeren. Denk daarbij aan de persoonlijke verzorging, begeleiding en opvoedingsactiviteiten.	
Normtijd	
Naar bed brengen / uit bed halen	10 minuten per keer per kind
Wassen en kleden	30 minuten per dag per kind
Eten en/of drinken geven	20 minuten per broodmaaltijd 25 minuten per warme maaltijd
Babyvoeding: flesje / potje	20 minuten per keer per kind
Luier verschonen	10 minuten per keer per kind
Naar school / crèche brengen / halen	15 minuten per keer per gezin
Factoren meer hulp	
Indien opvang noodzakelijk is	Tot maximaal 40 uur per week
Bijzonderheden	
Maximale duur voor opvang is 3 maanden Specifieke voorliggende voorzieningen voor opvang; zorgverlof, crèche, kinderopvang, buitenschoolse/tussenschoolse opvang, gastouder, etc.	

Dagelijkse organisatie van het huishouden	
Omschrijving	
Organisatie van huishoudelijke activiteiten Plannen en beheren van middelen m.b.t. het huishouden	
Normtijd	
30 minuten	
Factoren meer hulp	
Kind(eren) < 16 jaar	30 minuten
Psychogeriatrische- of gedragsproblematiek	30 minuten
Communicatieproblemen als gevolg van beperkingen, niet door een taalbarrière	

Hulp bij ontregelde huishouding in verband met psychische stoornissen	
Omschrijving van activiteiten	
Formuleren doelen / bijstellen doelen met betrekking tot het huishouden Helpen handhaven / verkrijgen / herkrijgen van de structuur in het huishouden Helpen handhaven / vergroten van zelfredzaamheid met betrekking tot het budget	
Normtijd	
30 minuten	
Bijzonderheden	
Specifieke voorliggende voorzieningen: algemeen maatschappelijk werk, AWBZ-begeleiding.	

Advies, instructie en voorlichting (gericht op het huishouden)	
Omschrijving van activiteiten	
Instructie omgaan met (technische) hulpmiddelen Instructie huishoudelijke taken; boodschappen doen, maaltijd bereiden, het licht huishoudelijk werk, het zwaar huishoudelijk werk, de wasverzorging en de dagelijkse organisatie van het huishouden	
Normtijd	
30 minuten per activiteit, maximaal 90 minuten per week Dit komt bovenop de normtijd die geldt voor het overnemen van de activiteit	
Bijzonderheden	
Maximale duur is 6 weken	

Bijlage II bij hoofdstuk 6: De ICF: FUNCTIES

Hoofdstuk 1 Mentale functies

Algemene mentale functies.

Bewustzijn

Oriëntatie

Intellectuele functies

Globale psychosociale functies

Temperament en persoonlijkheid

Energie en driften

Slaap

Algemene mentale functies, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Specifieke mentale functies.

Aandacht

Geheugen

Psychomotorische functies

Stemming

Perceptie

Denken

Hogere cognitieve functies

Mentale functies gerelateerd aan taal

Mentale functies gerelateerd aan rekenen

Bepalen sequentie bij complexe bewegingen

Ervaren van zelf en tijd

Specifieke mentale functies, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Mentale functies, anders gespecificeerd

Mentale functies, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 2 Sensorische functies en pijn

Visuele en verwante functies.

Visuele functies

Functies van aan oog verwante structuren

Gewaarwordingen van oog en verwante structuren

Visuele en verwante functies, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Hoofdfuncties en vestibulaire functies

Hoofdfuncties

Vestibulaire functies

Gewaarwordingen gepaard gaande met hoofdfuncties en vestibulaire functies

Hoofdfuncties vestibulaire functies, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Andere sensorische functies

Smaak

Reuk

Proprioceptie

Tast

Sensorische functies verwant aan temperatuur en andere stimuli

Andere sensorische functies, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Pijn

Pijngewaarwording

Pijngewaarwording, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Sensorische functies en pijn, anders gespecificeerd

Sensorische functies en pijn, niet gespecificeerd.

Hoofdstuk 3 Stem en spraak

Stem

Articulatie

Vloeiendheid en ritme van spreken

Alternatieve vormen van stemgebruik

Stem en spraak, anders gespecificeerd
Stem en spraak, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 4 Functies van hart en bloedvatstelsel, hematologisch systeem, afweersysteem en ademhalingsstelsel

Functies van hart en bloedvatstelsel
Hartfuncties
Functies van bloedvaten
Bloeddruk
Functies van hart en bloedvatstelsel, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Functies van hematologisch systeem en afweersysteem
Functies van hematologisch systeem
Functies van afweersysteem
Functies van hematologisch systeem en afweersysteem, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Functies van ademhalingsstelsel
Ademhaling
Functies van ademhalingsspieren
Functies van ademhalingsstelsel, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Andere functies en gewaarwordingen van hart en bloedvatstelsel en ademhalingsstelsel
Andere ademhalingsfuncties
Inspanningstolerantie
Gewaarwordingen gepaard gaande met cardiovasculaire en respiratoire functies
Andere functies en gewaarwordingen van hart en bloedvatstelsel en ademhalingsstelsel, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Functies van hart en bloedvatstelsel, hematologisch systeem, afweersysteem en ademhalingsstelsel, anders gespecificeerd
Functies van hart en bloedvatstelsel, hematologisch systeem, afweersysteem en ademhalingsstelsel, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 5 Functies van spijsverteringsstelsel, metabool stelsel en hormoonstelsel

Opname van voedsel
Vertering
Assimilatie
Defecatie
Handhaving lichaamsgewicht
Gewaarwordingen verband houdend met spijsverteringsstelsel
Functies van spijsverteringsstelsel, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Functies van metabool stelsel en hormoonstelsel
Algemene metabole functies
Water-, mineraal- en elektrolytenbalans
Thermoregulatorische functies
Functies van endocriene klieren
Functies van metabool stelsel en hormoonstelsel, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Functies van spijsverteringsstelsel, metabool stelsel en hormoonstelsel, anders gespecificeerd
Functies van spijsverteringsstelsel, metabool stelsel en hormoonstelsel, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 6 Functies van urogenitaal stelsel en reproductieve functies

Functies gerelateerd aan urine
Productie en opslag van urine
Functies gerelateerd aan urinelozing
Gewaarwordingen gepaard gaande met urinelozing
Functies gerelateerd aan urine, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Genitale en reproductieve functies
Seksuele functies
Functies gerelateerd aan menstruatie
Functies gerelateerd aan voortplanting
Gewaarwordingen gepaard gaande met genitale en reproductieve functies

Genitale en reproductieve functies, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Functies van urogenitaal stelsel en reproductieve functies, anders gespecificeerd
Functies van urogenitaal stelsel en reproductieve functies, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 7 Functies van bewegingssysteem en aan beweging verwante functies

Functies van gewrichten en botten
Mobiliteit van gewrichten
Stabiliteit van gewrichten
Mobiliteit van botten
Functies van gewrichten en botten, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Spierfuncties
Spiersterkte
Spiertonus
Spieruithoudingsvermogen
Spierfuncties, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Bewegingsfuncties
Motorische reflexfuncties
Onwillekeurige bewegingsreacties
Controle van willekeurige bewegingen
Onwillekeurige bewegingen
Gangpatroon
Gevaarwordingen verband houdend met spieren en bewegingsfuncties
Bewegingsfuncties, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Functies van bewegingssysteem en aan beweging verwante functies, anders gespecificeerd
Functies van bewegingssysteem en aan beweging verwante functies, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 8 Functies van huid en verwante structuren

Functies van de huid
Beschermdende functies van huid
Herstelfuncties van huid
Andere functies van huid
Gevaarwording verband houdend met huid
Functies van huid, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Functies van haren en nagels
Functies van haar
Functies van nagels
Functies van haren en nagels, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Functies van huid en verwante structuren, anders gespecificeerd
Functies van huid en verwante structuren, niet gespecificeerd

Bijlage III bij hoofdstuk 6: De ICF: ACTIVITEITEN EN PARTICIPATIE

Hoofdstuk 1 Leren en toepassen van kennis

Doelbewust gebruiken van zintuigen
Gadeslaan
Luisteren
Doelbewust gebruiken van andere zintuigen
Doelbewust gebruiken van zintuigen, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Basaal leren
Nadoen
Herhalen
Leren lezen
Leren schrijven
Leren rekenen
Ontwikkelen van vaardigheden
Basaal leren, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Toepassen van kennis
Richten van aandacht
Denken
Lezen
Schrijven
Rekenen
Oplossen van problemen
Besluiten nemen
Toepassen van kennis, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Leren en toepassen van kennis, anders gespecificeerd
Leren en toepassen van kennis, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 2 Algemene taken en eisen

Ondernemen van enkelvoudige taak
Ondernemen van meervoudige taken
Uitvoeren van dagelijkse routinehandelingen
Omgaan met stress en andere mentale eisen
Algemene taken en eisen, anders gespecificeerd
Algemene taken en eisen, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 3 Communicatie

Communiceren - begrijpen
Begrijpen van gesproken boodschappen
Begrijpen van non-verbale boodschappen
Begrijpen van formele gebarentaal
Begrijpen van geschreven boodschappen
Communiceren - begrijpen, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Communiceren – zich uiten
Spreken
Zich non-verbaal uiten
Zich uiten via formele gebarentaal
Schrijven van boodschappen
Communiceren - zich uiten, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Conversatie en gebruik van communicatie-apparatuur en -technieken
Converseren
Bespreken
Gebruiken van communicatieapparatuur en -technieken
Communicatie, anders gespecificeerd
Communicatie, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 4 Mobiliteit

Veranderen en handhaven van lichaamshouding
Veranderen van basale lichaamshouding
Handhaven van lichaamshouding
Uitvoeren van transfers
Veranderen en handhaven van lichaamshouding, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Dragen, verplaatsen en manipuleren van iets of iemand
Optillen en meenemen
Verplaatsen van iets of iemand met onderste extremiteiten
Nauwkeurig gebruiken van hand
Gebruiken van hand en arm
Dragen, verplaatsen en manipuleren van iets of iemand, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Lopen en zich verplaatsen
Lopen
Zich verplaatsen
Zich verplaatsen tussen verschillende locaties
Zich verplaatsen met speciale middelen
Lopen en zich verplaatsen, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Zich verplaatsen per vervoermiddel
Gebruiken van vervoermiddel
Besturen
Rijden op dieren als vervoermiddel
Zich verplaatsen per vervoermiddel, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Mobiliteit, anders gespecificeerd
Mobiliteit, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 5 Zelfverzorging

Zich wassen
Verzorgen van lichaamsdelen
Zorgdragen voor toiletgang
Zich kleden
Eten
Drinken
Zorgdragen voor eigen gezondheid
Zelfverzorging, anders gespecificeerd
Zelfverzorging, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 6 Huishouden

Verwerven van behoeften
Verwerven van woonruimte
Verwerven van goederen en diensten
Verwerven van behoeften, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Huishoudelijke taken
Bereiden van maaltijden
Huishoudelijke taken, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Huishouden doen

Verzorgen van wat bij huishouden behoort en assisteren van andere personen
Verzorgen van wat bij huishouden behoort
Assisteren van andere personen
Verzorgen van wat bij huishouden behoort en assisteren van andere personen, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Huishouden, anders gespecificeerd
Huishouden, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 7 Tussenmenselijke interacties en relaties

Algemene tussenmenselijke interacties
Basale tussenmenselijke interacties
Complexe tussenmenselijke interacties
Omgaan met onbekenden
Formele relaties
Informeel sociale relaties
Familiërelaties
Intieme relaties
Bijzondere tussenmenselijke relaties, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Tussenmenselijke interacties en relaties, anders gespecificeerd
Tussenmenselijke interacties en relaties, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 8 Belangrijke levensgebieden

Informeel opleiding
Voorschoolse opleiding
Schoolse opleiding
Beroepsopleiding
Hogere opleiding
Opleiding, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Beroep en werk
Werkend leren
Verwerven, behouden en beëindigen van werk
Betaald werk
Onbetaald werk
Beroep en werk, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd

Economisch leven
Basale financiële transacties
Complexe financiële transacties
Economische zelfstandigheid
Economische leven, anders gespecificeerd en niet gespecificeerd
Belangrijke levensgebieden, anders gespecificeerd
Belangrijke levensgebieden, niet gespecificeerd

Hoofdstuk 9 Maatschappelijk, sociaal en burgerlijk leven

Maatschappelijk leven
Recreatie en vrije tijd
Religie en spiritualiteit
Mensenrechten
Politiek en burgerschap
Maatschappelijk, sociaal en burgerlijk leven, anders gespecificeerd
Maatschappelijk, sociaal en burgerlijk leven, niet gespecificeerd.